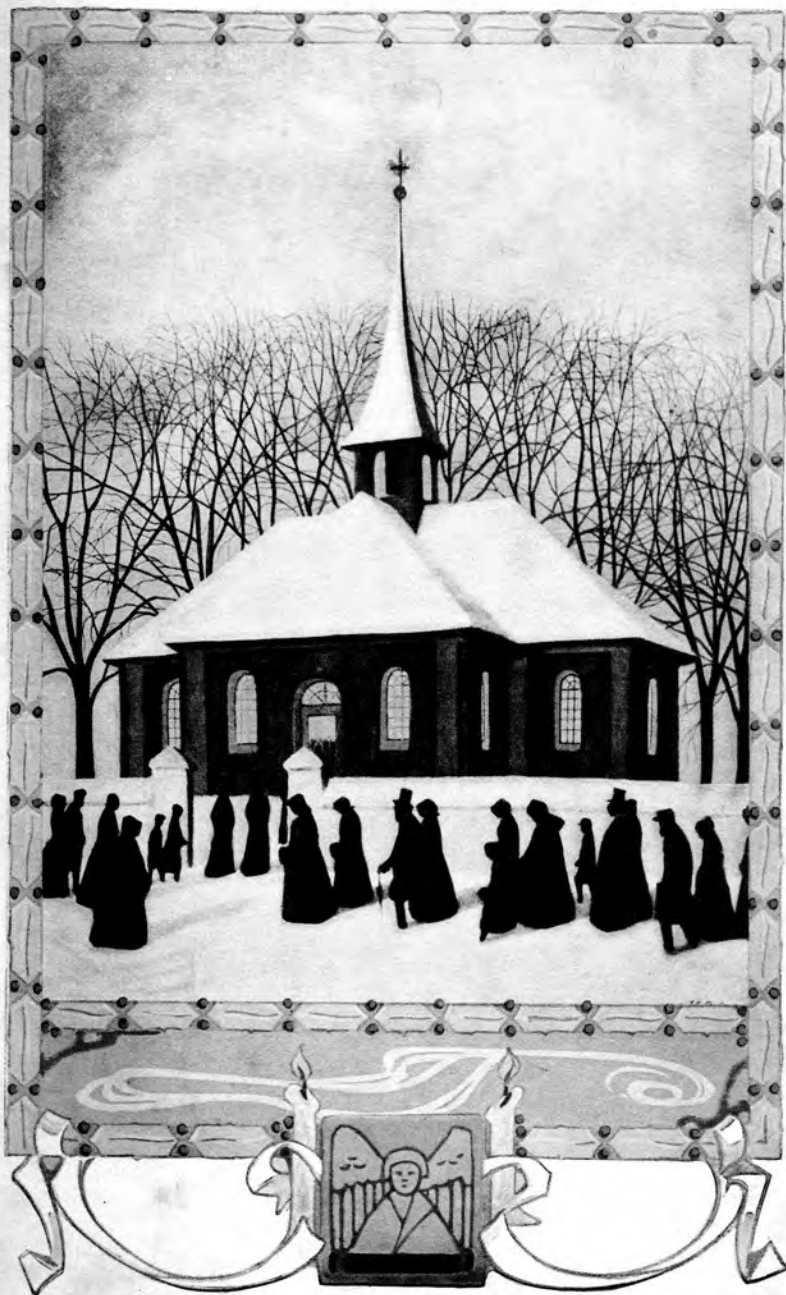

SAMBAND

JULENUMMER

No. 4

DECEMBER

1927

SAMBAND

NR. 4

DECEMBER

1927

JULEHELG

*Nu ringer de klokker til julefest, —
hjemmet er smykket, hvermand er gjest.
Vi bøier vort hode, tar julen ind,
sidst i vor stue, først i vort sind.*

*Vi bøier vort hode, tar julen ind,
der blev en slik klokkeklang i vort sind —
og det som var haardt, og det som var tungt
blev saa vidunderlig mykt og ungt.*

*For nu ringer klokkene julen ind,
jul over jorden, jul i vort sind.
Og nu ringer klokkene freden ind —
fred mot en himmel i rosenrødt skin.*

Paa juletræfesten

Av HELGE HØVERSTAD

JEG hadde ikke været længe i byen her, og i kirken hadde jeg ikke sat min fot. Jeg brydde mig ikke om kirken i de dage. Men nu var jeg kommen der til foreningens juletræfest i forsamlingslokalet. Der sat jeg i det pakkede lokale, en fremmed blandt fremmede. Jeg følte straks, at her er det trygt og godt at være. Det var kjendte toner og kjendte ord de sang, og jeg kunde ikke la være, jeg sang med. Tonen og indholdet i deklamationene kjendte jeg og, men nu var det længe siden jeg hadde tænkt paa slike ting.

Det blev varmt i rummet, og det blev varmt i mit hjerte. Det begyndte at røre sig noget derinde. Jeg visste fra før hvad det var. Jeg hadde mer end en gang sat mur og stængsel for det. Jeg forsøkte ogsaa nu at gjøre det. Presten kom frem og begyndte sin tale. Jeg tvang mine tanker til at følge med talen, og det gik bra en stund, like til han begyndte at skildre julen i barndomshjemmet. Hans tale blev da saa beaandet og varm, at — det brast for mig. Som Mose stav fik klippen til at revne saa vandet fossset frem, saa brast nu for hans ord denne mur jeg hadde bygget op, og der fossset frem i min sjæl gamle minder, gamle røster, kjendte ansigter o. s. v. Det kom om hinanden, væltende over hinanden, brusende som vaar- elven, der endelig faar frit løp. Jeg hørte ikke mere hvad presten sa. Men jeg hørte den mægtigste tale jeg nogentid hadde hørt. Mindene talte, hjemmet talte, barnet i mig talte, sjælens trang og længsel talte — Gud talte til mig, der jeg sat. Jeg ønsket mig ut, men nu kunde jeg ikke komme ut. Jeg fik vente til programmet var slut — og jeg sat. — —

— — Gavene deltes ut — og jeg sat. De fik gaver rundt omkring mig og blev saa glade — og jeg sat. Engang hadde ogsaa jeg faat gaver og været glad, men nu? — —

De skulde gaa rundt juletræet og synge. Jeg maatte se litt av det ialfald, — og jeg sat. De dannet ringer, den ene utenom den anden og gik rundt og sang. Jeg sat og — saa paa.

“Kom og vær med du og,” sa en og rakte ut haanden. Jeg blev med. Min haand skalv, da jeg la den i den andens, men jeg blev med og sang:

*Her komme dine arme smaa,
o Jesus i din stald at gaa.
Oplys enhver i sjæl og sind,
at finde veien til dig ind!*

Det var længe nu siden jeg hadde gaat rundt juletræet og sunget slik, men jamen kom ordene og versene frem derindefra, hvor de hadde ligget glemte og ubrukte i mange aar. Det undret mig, men jeg gik med og sang videre:

*Glade jul! Hellige jul!
Engle dale ned i skjul,
hit de flyve med paradigrønt,
o hvor de se hvad for Gud er skjønt,
lønlig iblandt os de gaa,
lønlig iblandt os de gaa.*

Jeg sang med vers for vers, men da vi kom til det sidste greidde jeg det ikke lenger. Men jeg, store voksne manden, kunde umulig gi mig til at graate midt i festglæden. Jeg la de hænder, jeg hadde holdt i hinanden og traadde ut av ringen. Jeg haaber det varme haandtryk jeg gav dem, var en bedre tak end de ord jeg ikke fik frem. De saa paa mig venlig — og undrende, da jeg gik. — — —

— — Jeg sat paa mit rum. Jeg maatte være alene. Det var kommet, det jeg længe hadde frygtet og — ønsket: det store opgjør. Jeg saa mig som glad og lykkelig liten gut igjen derhjemme og allermost glad om julekvelden. — Aar rullet forbi. Jeg saa avskeden fra hjemmet. Det var levende som skulde det ha hændt kvelden før. Far gik der stille, kjæmpet med sine sterke følelser, men sa litet. Mor gav sig helt over. Jeg syntes grant jeg kjendte hendes arme om min hals, hendes kind ind til min og hørte hende si: “Aa kjære dig, gutten min, ta Gud med dig og — — skriv hjem!”

Ak, om jeg bare hadde gjort som hun sa! Da hadde de billeder som nu rullet frem i min sjæl ikke gjort saa ondt! Jeg ropte ut: “Aa, mor! Far. Gud forbarm dig over mig!” — Jeg slukket lyset, aapnet vinduet og saa ut mot stjernehimlen. Ja, der var stjernene. De var altid de samme. De var paa sin plads og altid paa ret vei de, like lysende og rene som altid. Mine øine stanset ved den største og blankeste av dem. Mon det er den samme, som jeg som liten gut kaldte “min stjerne?” — Juleaften — julestjernen — hvisket det i min sjæl, og hellig andagt sank ned i mit sind. Uvilkaarlig foldet jeg hændene og med blikket paa stjernen sank jeg paa knæ. Jeg bad den bøn mor hadde lært mig. Jeg saa paa stjernen og talte med Gud, slik som jeg ikke hadde gjort paa mange aar. Og som jeg bad og saa, syntes stjernen at bli større og mere straalende. Dens lys vinket saa vakkert og venlig, saa lyst og mildt. Der var takt og rytme i det.

Det blev til ord for min sjæl: "Julestjerne," — "jule-fred," — "julebarnet," — "himmel-hjem." — Nu kjendte jeg den. Det var "min stjerne." Hellig fred og glæde fulgte dens straaler og fyldte mit hjerte. Jeg var dens barn igjen, og hans, som tronet høit over alle stjerner. Der blev sang i min sjæl:

*Salig fred, himmelsk fred,
toner julenat herved!
Engle bringer til store og smaa
bud om ham, som i krybben laa:
fryd dig hver sjæl han har frelst!*

— Næste dag var jeg i Guds hus. Og da vi reiste os og sang juleverset:

Os er idag en frelser født —

da kunde jeg lægge mit hele hjertes tak og lov i min sang. Jeg var en av "os"; jeg var hans, min frelsers barn.

Om eftermiddagen skrev jeg et langt brev til mor og far, at nu var deres bønner hørte. Jeg hadde hat det "store oppgjør," jeg hadde oplevd "barnets jul" igjen.

Hvem var han? Vel, det er det samme om du ikke vet hans navn. Her har du hans historie.

HAN ER RIK

*En liten jente, saa lys og ren,
men med tynde, lappede sko.
Kindet er blekt, og som stjerner smaa
de lyser, de øine to.*

*Hun staar ved min stol, og barnesmil
leker gjemsel om hendes mund;
det blanke blik sig fæster i mit;
jeg fanges i samme stund.*

*Mit hjerte drages med sælsom magt
til barnet som staar ved mit knæ.
"Jeg lærte en sang idag av mor,
da hun pyntet vort juletræ. —*

*En sang om Jesus, vor Herre Krist,
som laa i en krybbe trang; —
han gir os alt, for han er saa god.
Vil du jeg skal syng den sang?"*

*Jeg nikker. Hun ser mot høiden op,
og tonen er ren og bløt —
om julens gave, om englesang,
om paradisglæden søt.*

*En dæmpet jubel i tonen laa,
en gjenklang av englekvad.
Jeg kjendte mig liten, der jeg sat;
hun straalere saa rik og glad.*

*Jeg ser paa den simple, tynde dragt
og paa skoen med hul i bund.
"Jeg faar nye til jul," hun melder tryg
og blusser av indre fryd.*

*"Av hvem?" spør saa jeg. Hendes øine sa:
Hvordan kan du spørre slik?
"Av Jesus vel! Jeg bad ham om det.
Han gir mig alt. Han er rik."*

—JOHN DAHLE.

Fjeldvand nær Veslestølen

Fot. Lars Jurkam

Fra Valdresfjeldene

Av HELGA MALM

ME^D vaaren kommer utfærdshugen til byens travle barn. Naar bjerken staar "i brudeslør og gjøken er kjøgemester," faar nok de fleste lyst til at "stenge av sin dør og vandre i øst og vester." Men naar høsten kommer og alt det myldrende liv dør hen, da kalder fjeldet paa sine egne — sine utvandrede barn. Da byr fjeldet *stilhet* — og stilheten er det fjeldfolket saarest savner og inderligst længes efter under det rastløse byliv. Naar trærne faar røddlig glød og bjerken faar det første stænk av gult — da hører jeg fjeldet kalde, da føles det som aapner det favnen mot mig og venter. Og jeg snører min rygsæk og søker opover.

Tønsberg ligger fredelig sovende under høstsolens bleke morgenlys, da jeg drar avsted. Det er som vil det vise mig, at ogsaa her kan stilheten faa raade. Gamle ærværdige Tønsberg! Blandt byer er du den bedste. Men hvilken som helst landsens avkrok er bedre end du!

Dagen blir straalende skjøn, som bare en høstdag kan være det. Jeg sitter ved kupéinduet og ser verden vaakne, mens toget fører mig nærmere og nærmere maålet. I Drammen er det togskifte og litt stans. Hyggelig for mig det, for i Drammen har vi valdreser likesom litt hjemme. Her var vor kjøpstad i gamle dage, før jernbanen forbandt vor avsidesliggende dal med yderverdenen. Hit ned kjørte vore bønder den kvart

hundre mil lange vei for at sælge sine varer og gjøre sine indkjøp. I følger paa 30—40 hester kjørte de, dag ut og dag ind med det taalmod og den utholdenhet som var dem egen. En av bygdens godkarer blev utnævnt til færdens fører; han kjørte foran og lodset karavanen vel frem. — Hjemme i dalen gaar endnu frasagn om disse Branesfærder og om alle de eventyr vore haandfaste fædre her kunde komme op i. Engang møtte en slik karavane en pelsklædd mand i spisslæde. Veien var smal og bondeslædene brede; manden maatte stanse. "Halv vei der — eller velt op!" ropte han. Torsruden, som var færdens fører, ruslet frem mot ham. "Det æ rettast du kjøre taa væge," sa han. "Du æ aaleine du o har lettskyss, mø æ mange mø o har lass alle." — "Gjør som jeg sier, din bondetamp! jeg har hast jeg og kjører dig ned om du ikke viker," snerret manden. Torsruden var kommet op ved siden av hesten hans, bøide sig ned — og før manden fik suk for sig, hadde Torsruden tat hesten paa armene og kastet baade den og spisslæden med tilbehør ut i snehaugen. Saa ruslet han uten et ord bort til sin egen slæde, og først da færdens med skraldende latter var faret forbi, kunde manden tænke paa at faa den vetskræmte hesten sin op paa veien igjen.

Det vakreste paa strækningen Drammen—Hønefoss—Roa er vel Tyrifjorden, imponerende bred som den ligger der i uforstyrrelig ro. Jeg kan godt forstaa de danske studenter, naar de sang: "Det vakreste som vi saa i norden, var Tyrifjorden — og Johanne Fuhr." Men ikke kunde de karene ha været i Valdres! Efter mit skjøn er baade det idylliske Trevand og den prægtige Randsfjord i Land meget vakrere. Ikke at tale om Strandefjord i Valdres, som med rette er blitt kaldt "Oplands perle." I det hele er reisen en oplevelse for ethvert skjønhetsselskende naturbarn.

Det herligste er dog, naar vi vel fremme ved endestationen kan ta rygsækken paa og "stige tilfjelds imot bræ og tind." Al livsens tyngsel falder av efterhvert som vi stiger. Let og glad og fri blir en — slik som man "sprang i Guds tanke frem." Hviler vi av og til paa de mosegrodde stener og ser nedover dalen som den ligger der fredelig under os, forstaa vi, hvorfor Valdres har ord for at være landets vakreste dalføre. — Komme bygden op, gaar vi indom heimstølene og hilser paa budeiene. De blaserte, cigaretrøkende damer er her en saga blot; vi møter bare stille, staute kvinder med sterke ansigter, der vidner om en alvorlig livsopfatning og et sunt arbeidsliv. De dækker for os med det bedste de har at by paa, og ber os slaa os til ro natten over. Her er bjørn i fjeldet ihøst, sier de — ikke raadelig for enslige kvinder at færdes indover viddene mot kveld. Vi tar mot tilbudet, lar dem sysle hegnende om os, sitter og føler fjeldets fred sænke sig dulmende over sind og tanke — mens varmen fra peisen kaster mykt flammende lys over sælets gamle bjelker.

Tidlig næste morgen bryter vi op og fortsætter indover skogene. Lyse, myke kvindestemmer, lokkende og haukende, blander sig med bjeldeklang og rauting, følger os som en fanfare i den stille morgenluft. Stilner av eftersom vi fjerner os fra stølene. Bare en og anden dyp bjeldeklunk

bæres mot os — passer saa godt ind i stilheten; bryter den ikke, blir bare som dens eget rolige aandedrag. Findes der noget stemningsfuldere end bjeldeklangen i fjeldet? Ikke underlig, om fjeldfolk faar musikøre, om saa mange heroppe spiller fele og fløite.

Snart er øverste aasryg naadd og skogen slipper op. Og nu begynder eventyret: Vidden, den stille, ødslige, ensformige vidde ligger foran os. Brisk, mose, lyng, dvergbjerk, vidjer, multegræs, myruld indover saa langt øiet naar. Alt glødende i høstens uforlignelige farvepragt. Vi gaar og gaar, indover og altid indover, kommer likesom aldrig tilende med vidden. Den lukker sig om os, verden forsvinder i det fjerne — vi blir alene med fjeldet, herlig alene, som ingensteds ellers. Al træthet er strøket av, vi bæres av den rene luft, vi styrkes av de svalende vinde.

Endelig synes vidden at ta ende; et dalstrøk aapner sig foran os med glitrende vand i det fjerne. Det er Tisleia — rikeste fiskeelv i Vestaasen. Der borte ligger sæteren, som skal huse os de mange fredfulde dage som kommer. I nordvest skimter vi Jotunheimens snedækte tinder. I øst ligger Ølsjøen, blaat blinkende. Der var det Tor fisker holdt til høst og vinter i gamle dage. La ned rakefisk i tøndur; førte den om vaaren tiltorvs i Branes. Enslig for ham de mørke vinterkvelder? Aa ja. — Men ræd var han ikke, den karen. En sprakende kold vinterdag, han sat ute paa isen og fisket, syntes han nogen ropte navnet hans. Han sprat til — "Tor" — kom det igjen — "Tor" — kipp sko og labb i leisto!" Han studset, saa sig speidende omkring. Da blev han var en flok ulver, som kom tassende utover isen mot ham. Han trev øksen sin og la paa sprang. Men isen var glat som et speil, han gled og drev overende. "Tor" — hørte han igjen — "kipp sko og labb i leisto!" Da forstod han, fik i en fart støvlene av og sprang paa strømpelæsten indover mot sæterbuen, fik saavidt stengt sælsdøren for næsen paa den ulende ulveflok. Han forstod nok godt, hvem han hadde at takke for den hjelpen, for ikke fandtes kristent folk i fjeldet den tid av aaret. — Saa blev det juledag og Tor længtet til kirke. Hadde han saavisst hat hest, skulde han ha kjørt over til Gol. — Han mindtes, hvor villig haugafolket før hadde gjort ham en tjeneste — gik ut paa vollen og ropte: "Granne! Hører du, granne?" "Ja daa," svarte det borte i nærmeste haug — "mø høre de nok." "Takk at dø fridde me so fint ifraa ulvo," ropte Tor. "Aa sjøl takk," svarte det. "Du skulde ikkje vilja laane me hest og slee til kyrje idag, granne?" sa Tor. "Jau, gjedne det," svarte det fra haugen. Tor gik ind og stelte sig istand, og da han kom ut igjen, stod det en ramsvart hest forspændt ved trammen. I slæden laa pels og svøpe. Tor trak pelsen paa, satte sig op — og før han visste ord av det var han i Gol. Han satte hesten igjen i skogkanten, gik og lydde messe, og etterpaa for han like fort til støls igjen, la pels og svøpe tilbake i slæden, vendte sig mot haugen og ropte: "Granne — er du her, granne?" "Ja daa," svarte det fra haugen. "Takk for laanet for spræk hest, go slee og varm pels," sa Tor. "Aa sjøl takk," svarte det. Da Tor senere paa

kveld kom ut paa volden var hesten borte. Han kunde ikke se faret efter slæden engang.

Haugefolk? Javist er her haugefolk i fjeldet! Bedstefar saa hele bølgingen deres en gang han. Femti, seksti store, brandete kuer var det, alle kollete. Kom rækendes over myren der nede. Borte var de før han fik suk for sig. Men saa vakkert et syn var det, at siden den dag vilde bedstefar aldrig ha andet end kollete kuer. Og endnu er Malm-bølgingen kollet.

Nu er vi fremme ved sætervangen. Vold ved vold, adskilt med bugtende graa skigarer ligger sætrene bortover, ca. 20 i tallet. Det ser ut som tyr de saa tæt sammen for at ha litt hygge av hverandre i ensomheten. Nu ligger de alle øde og forlatt, folk og fæ er forlængst flyttet ned til heimstølene. Alle vinduer lukket, kolvælaas for alle dører, stilhet, dyp, tryk stilhet, hvor du vender dig hen. Vi finder frem til vort eget lille sæl, laaser os ind, ind til os selv — og stilheten. Dage kommer og dage gaar — vi merker det knapt. Tid og time er ikke mere, vi lever med i fjeldets liv, det liv som er hvile.

Det er kveld. Stilhet, lun, stemningsmattet stilhet overalt. Av og til en vilter rypeflokks flaksende vingesus efterfulgt av rypemors beroligende kurren. Ellers ikke en lyd. Luften staar tindrende klar over myr og vidde, saa klar at hver liten knaus er synlig i horisonten, endda det er en strid dagsmarsch dithen. Over Skogshorns lysende snebræer gløder en kveldsrød sol, kaster guld over aasryggene vidt omkring, omskaper skyene til glødende byer med glitrende tinder og taarn. Et eventyrlig lys kastes ind over sætervangen. De øde sæls smaa ruter spruter ild, de veirbarkede tømmervægger glinser brunt, den høstrøde dvergbjerk gløder. Saa synker solen, og skyenes farvespil gaar over til flammende purpur — slukner saa smaat om senn. Luften faar en graablaa tone. Konturene viskes ut litt efter litt, alt flyter sammen i graablaa dis. Bare aasryggene rundt om tegner sig sorte mot dyplaaa himmel. Stjerner tændes deroppe, først en enkelt, saa flere og flere — sender sit milde skin ned over den sovende vidde. Vi tyr ind i sælet vort, der baal flammer, og stilheten tar os fredfullt i favn.

Imorgen kommer atter en dag — en dag med fred.

Veslestølen i september 1926.

Mikkjel Fønhus

Av SIGRID HAKSTAD

PAA sidste møte i Litterære Samfund i Chicago holdt hr. Stuedahl foredrag om Mikkjel Fønhus. Det var kort og knapt, men altomfattende hvad karakteristikken av Fønhus's forfatterskap angaar. Det var nøkternt og usentimentalt, men det avdækket allikevel den underlige stemning i disse ødemarkshistorier, hvor endog et navn alene er en verden av vild skjønhet. Foredragsholderen berørte ogsaa paa sin egen knappe, utvendig saa kjølige maate, at for os herover skulde Fønhus kanskje kunne bety uendelig mere end for nordmænd indenfor Norges grænser. Os skulde han kunne gi værdier som vi ikke kan faa ad anden vei, nemlig de værdier som naturens nærhet skaper i norske sind.

Dette uophørlige mas om at vi skal bevare vor norskhet, kan undertiden virke irriterende. Det blir noget snevert over det, noget saa utsynsløst, hvis det misforstaaes og mistolkes. — Det altid repeterte snak om amerikansk rastløshet er saa grundig indhamret i os, at det snart blir flaut at benytte det i en diskussion; det minder om en utslitt vits. Og allikevel — rastløsheten er paa kaien og tar imot hver ny nordmand som gaar i land i New York. Den følger med aar efter aar, den sniker sig ind i os og erobrer os tomme for tomme, den faar vor puls til at slaa i takt med storbyens puls, saa vi ikke merker at dette gaar galt. Og er ikke grunden den, at vi er kommet bort fra den intense stilhetskilde som vi hadde i naturen hjemme i Norge? Disse store, rolige linjer av fjeld og vand som indrammet vore byer og som vel maa sies at være norsk natur i dens allermest fortyndede form, hvor beroligende kastet ikke endog de hver dag sin refleks over vor bevissthet! — Vi visste ikke hvad vor slegts staaen ansigt til ansigt med naturen i aarhundreder betydde for os. Vi visste ikke at det vi selv hadde set av landet, og det som generationer før os hadde set, hadde avleiret sig paa bunden av vor sjæl og hørte med i vor norske individualitet. Vi visste det ikke før vi kom her, og ikke lenger følte naturen klods indpaa os, ikke lenger fik fornyelse fra den. Ikke fordi naturen er saa uopnaelig langt borte, men fordi storbyen slukte os med hud og haar og ikke gav os tid til at langes.

Hvis vi læser Fønhus's bøker, saa oplever vi denne fornyelse igjen. Vi dukker ned i hans svarte skoger og finder hvile i deres svalende mørke. Vi finder os selv igjen i en av hans øde daler, hvor ensomheten er dyp og rik, bare gjennomstrømmet av elvens susende aandedrag. Vi vandrer over hans moseklædde fjeld hvor vi kan slenge os ned og ikke vite at den nervøst pulserende verden lenger har noget krav paa os.

Naar al storbyens utvendighet truer med at trænge sig ind i vort allersjælligste, naar den truer med at pine ut av os hver gnist av stilhet, la os da prøve at redde os ind i hjertet av Norges natur slik som vi møter den hos Fønhus, i "Raudalsdansen," i "Skoggangsmænd," i "Troll-elgen" og "Under polarlyset." La os møte ødets skræmmende og lokkende mystik, naar "Det skriker fra Kvervilljuvet." La os finde frelse for vore forjagede sind "Der vildmarken suser."

Utover stupet

Av MIKKJEL FØNHUS

DET var blit slike rent utrolige tømmerpriser. Opper skogsdalen snakket bønderne mest ikke om andet. De sendte flokker av karer ind gjennom aasene for at dræpe skogen, og i kveldingen fløt røken stilt over skogtoppene, fra gamle, mosgrodde tømmerkoier, der bækker gik tæt forbi med sit kjølige sukkel.

I de rimete høstmorgenene vaaknet smaa fuglene først. De pep litt — enslengte fugler som endda ikke var søkt tilbygds, som endda holdt sig indpaa storskogen. Men snart efter fuglepipet kom en anden lyd i aasen, ikke fra dyr eller fugl, men en brutt, død lyd av staa mot træ — det var øksehuggene.

Hør, der begynder de inde i en svart li, pludselig og uventet. Først ett hug, saa et litet ophold, saa et hug igjen. Det er som naar tiuren vaakner paa natkvisten og tar til at kneppe.

Nu høres huggene jevnere, langsomt dryppende, en rolig rytme som aldrig falder og aldrig stiger. Om en stund slutter de, like braat som de har begyndt. Men en trætop indi lia er blit ustø, ørskan. Den vugger litt frem og tilbake, tar overvegt og vælter ned. En lang, bristende tone æter sig gjennom morgenstilheten; det er træets sidste livende aandedrag.

Længer øst begynder andre øksehug at dryppe.

Hver dag dør de i hundrevis, skogens gamle og skogens unge. Det er svartedaue i aasene; den sitter i staablinkende økseegger, som hvisler koldt gjennom høstsolen. Og tømmerstokkene ligger strødd, som lik, som hvitnende benrader.

Saa blir det vinteren, og tømmerveiene render dype og smale i snøen, fra li til elv, fra li til vand. —

Øst ved Salangvatnet ligger fire karer i en koe, to huggere og to kjørere. Den ene kjører heter Per Varpet, den andre Taamaas Langbrøtin. De har kjøring i hver sin del av Salangslie, Per i nordre delen og Taamaas i søndre delen.

Per kjører en vei de kalder "Drepihelvegen," fordi den er saa styg og fordi det kjørt sig ihjel en mand der engang, for hundre aar siden, den tiden da kammerherre Anker for over dalen og lurte skogen fra bønderne. Salangslie var ogsaa blandt disse skogene; men nu er den kommet paa bygdemandes hender igjen, og han som eier den heter Edvard Gulby og kaldes for godseier, endda han gaar i busserul til hverdags, som en anden simpel mand.

Det er altsaa for Edvard Per Varpet kjører. Han har en hest de kalder "Varpe-Svarten," og det er ikke frit andet end Svarten er litt løpsk av sig. Derfor sa ogsaa Edvard Gulby til Per, da han tok akkorden i Salangslie, at "neimen om e førsteaar du tør kjøre Drepihelvegen med denna gampen. . . . Det førsteaar e rettigt ikkje."

Men da lo Per, en likeglad, næsten letsindig latter:

“Aa, e ha kjørt ihel ein hest før e,” sa han.

Ja, det hadde nok Per gjort; ikke bare én hest, men to hester hadde han kjørt benveies ned i bratlændet saa han maatte lægge øksehammeren i skallen deres paa tverre fétén. Dette var da i hans yngre dage. Nu var han jo blit litt mindre uvøren til at fare aat; for en mand fra en mager fjeldgaard, med obligationer og anden elendighet, har ikke raad til at forlyste sig med hester paa den maaten.

I vinter har det gaat rigtig bra for Per med kjøringen. Han har været heldig med føret, og han har tjent godt. Det lir nu ut i mars — mot paasketider. Like siden solkverven, tre dage før jul, har solen holdt paa at lette sig opover himmelen, og nu heter den vonom sterkere høgstidag. Det tiner i Drepihelvegen, snøen blir kram; men om nættene fryser det paa saa Drepihelvegen ligger haalkende glat hver eneste morgen.

Der kjører Per langs Salangen, en hest og en kar, og en stutting med mange tømmerlækker. Det gryr dag over aasen, en usikker, skjælvende tone, som stadig sterkner og klarner. Himmelen ligger graa, ulden-bløt; den ser tungsindig ned paa jorden og vil kanskje sende snø.

Per kjører op gjennom Salangslie, opover Drepihelvegen, som ormer sig frem i store løkker, saa nordover, saa sørover, saa nordover igjen.

Det er brat. Svarten hugger sig skarpskodd opover, og ellersom den blir varm, tar pusten til at ryke den hvit ut av næseborene. Tømmerlækkene paa stutningen slæper i den harde veien og lager en liten klingrende, rislende musik, en vrimmel av smaa melodier. Hestevækken laater sin messingsinglende sang.

Nu kjører Per langs et brat berg, der veien er minert ind i fjeldet og ligger som en lang, smal hylde. Berget gaar hodestupes utover; furuer henger der i det tynde jordlaget, krufsete og sultne. Saa mange ganger har Per kjørt tømmervendingen her forbi i vinter, hundrede ganger; men likevel er det ikke frit for det grøsser i ham hver gang han kommer til at tenke paa hvad som vilde hænde om det en dag gik noget galt, saa tømmervendingen bar utover her. Huttetu for en kjøttdeig det blev av Svarten, og ham selv var det nok heller ikke mer at spørre efter, nei. Farligst er det her tæt oppe, der veien gjør et tverkast paa sig, saa tvert at det ser ut som er den brukket tvers av. Hvis noget skulde hænde saa en kom for fort i den svingen, slik at Svarten ikke klarte den, men gik benleies utover, med tømmervendingen efter sig, ja da . . .

Aa for noget tøv! Hænde? Hva skulde hænde? Hva har Per gjort helt siden han slap for presten andet end at haandtere gampen og tømmerstokken? I lærebøkene sine var han dum, det sa prost Wisløff bent til ham. Men gampen og tømmerstokken, dem kunde han bedre end Fadervor og Troens artikler.

Det var saa artig rart med denne tømmerstokken. Paa vaarlaget kunde Per være saa lei, ja saa gørrlei det hele. Og han var saa sliten efter skogs-vinteren at han taalte rent ut ikke at faa hvile; vaarsolen vilde likesom bare

dysse ham i søvn, og han blev mjaa i knærne. Nei, han taalte ikke at faa hvile naar de to—tre tusen stokkene han hadde haandtert fremefter vinteren laa i store, gule flaker paa isen og svettet kvaen ut i smaa, silkeglinsende draaper.

Men naar han saa hadde hvilt sig om sommeren, naar vinteren kom med nedsnødde skoger og grønblaa frosthimmel, da kunde Per ikke tenke sig andet end at dra tilskogs og til at slite paany. Hardt var livet; men det var et liv borte fra fattiglugten i Varpestua, borte fra obligationer og sakførerbrev og alt dette som fik sindet til at surne og mugne. —

Nu er han snart færdig med kjøringen her i Salangslie. Og saa vil han en dag staa der paa kontoret hos Edvard Gulby og faa oppgjør. Og han vil faa cigar og dram, som han bruker paa slike oppgjørsdager. Det er messom helg da, for Per Varpet. —

De staar oppe paa høgda, Svarten og han. Her ligger tømmerlunnen, ganske lunt indunder en tyk snøfeld. Per læsser. Stok efter stok river han ut av lunnen. Det er grovt furutømmer, frodig og tungt; men ryggen og armene til Per greier stokkene, tak efter tak, halvtimen frem, uten hvil. Det synger høit av tømmernaaler, som slaes ind med øksenakken, det prottes og smattes. Saa ligger vendinga der færdig.

Paa disse kanter bruker skogsfolket endda at kjøre tømmeret “paa slæp” som det heter. Først legger de et par grove stokker med topenden op paa stutningen. Disse stokkene slæper saa efter med rotenden. Men op paa rotenden legges nye stokker, slik at disse med toppen rir paa de første.

Slik holder en paa bakover, fem-seks stokklængder efter hverandre. Og naar vendinga er færdig, ser den ut som en lang, tynd orm, en ledorm, som kan vri og sno sig i svingene.

En slik tømmerorm er det Per Varpet har skapt deroppe paa høgda og som han nu skal fragte Drepihelvegen nedover.

Men stokkene er glatte og sleipe, som smurt under med grønsaape, og vendinga veier tusener av kilo, saa hvis den fik gaa som den vilde, da greidde Svarten aldrig i livet at holde den. Derfor “reister” Per. Under vendinga slaar han paa tre steder grove jernlækker, og naar nu stokkene glir, roter lækkene ned i veien og bremser.

Saa setter Per sig skrævs over vendinga fremme ved stutningen, og kjører.

Han er en ganske liten kar i busserul. Firkantet, skjegbustet ansigt, flat næse, og blaa øine som det er noget hardt og paagaende ved der de kryper saa langt ind at de næsten blir horte. Per kan likesom aldrig se bent paa folk, han ser likesom under dem, og han gir indtryk av at staa paa nippet til at ville stange. Men øinene lyver. Per er den fredeligste manden i to sko. —

Luften er stavstill denne morgen. Over Salangslie stiger susen fra tømmervendinga, det er som sjo fra en fjern elv, som vinddrag i høgdene.

Nu er vendinga blit levende. Hver stoklængde, hvert led i tømmer-

ormen, rører sig og skyver paa. Det synes som de er besat av en ilter utaalmodighet efter at komme nedover; men lækkene biter dem sammen og holder dem, og reistene bremser. Varpe-Svarten gaar i skridt.

Med ett merker Per at det skygger noget i luften over hodet paa ham; en orhane seiler like over hesteryggen, lynende fort, og en bredvinget hauk følger efter, litt høiere.

Svarten kaster hodet i veiret. Løpskheten, som altid sover i hesten, den vaakner nu. Vendinga skyter fart, en brat kneik hjelper til, og Svarten springer, fort, fortere, hvirvlende fort.

Saa hører Per hvordan det pludselig gir et arrig gnurk i vendinga bak ham, og han tænker: der rauk eine reiste.

Like efter hører han et slik brutt gnurk til, og han tænker: der rauk den andre.

Nu er det bare én reist igjen, og det er ikke nok paa den haalkete veien. Vendinga blir fri, og den taaler ikke friheten. Den blir vild. Gal. Som oljet render den Drepihelvegen nedover, og nu suser den ikke længer, tømmerormen hvisler. Det skramler i lækkene, hele vendinga krøker, hopper og mjuker sig i ustyrlig kaathet. Farten blir styggelig.

Men foran danser Varpe-Svarten, og den er like gal den som vendinga. Den slaar benene i skjækene, og den blir galere og galere. Benene dens er skygger, som flakker næsten usynlige forbi hinanden. Hestekoene raaker hverandre med harde smeld, isfillene regner for hovene, den svarte hængemanen vifter og flagrer i lufttrækket.

Ja dette er et syn. Døde og levende kræfter, som jager paa kanten av undergangen, stadig hidsigere, stadig mer lidenskapelig.

Og Per Varpet sitter der og holder tømmene saa de svir i nævene hans. Pro-o', sier han. Pro-o-o'. Han vet det ikke nytter at protte, men gjør det likevel, av gammel vane. Han kniper øinene sammen for isregnet fra hestehovene, det svir i ansigtet som naalstik. Foran ham jager nu Svarten i lange byks, rova bølger ut som en lime og hestevækken illskriker. . . . Jøssunamn, hvisker Per.

Han klemmer knærne mot stokkene av al magt for ikke at falde av; tændene biter sammen og læpene fliker litt, det er et ansigt i ytterste anspændelse. Tømmene staar dirrende stramme i luften, og bikslet synker Svarten langt ind i mundvikene saa han bykser med gapende kjæft, og den gulagtige tandgarden griner frem under læpene. . . .

Jøssunamn, hvisker Per igjen. Brændsvint som gnister hopper tankene omkring ham. Men ingen utvei, ingen, ingen! Svarten er fastbunden i skjækene, de henger omkring ham som en dødsdom. Det eneste Per har at gjøre er at kaste sig av før det bærer utover, før det blir forsent. Men likevel gjør han det ikke. Det er som han ikke kan faa sig til noget saa meningsløst som dette at slippe tømmene og la Svarten springe lukt i døden. At holde paa tømmene, hvordan det end bærer iveri, det har han vænnet sig til i alle aar, det er første bud i tømmerkjørerens katekisme.

Og nu er jo Svarten vettløs ogsaa. Den sætter iveri, som er dette at

springe Drepihelvegen med en løssluppen tømmer vending efter sig bare en deilig forlystelse. Stakkars Svarten. Saa mange aar har den frosset og slitt i skogmarken, slitt levemaaten i de fillete ongene paa Varpet, og nu skal den ende slik. . . .

“Pro-o! Pro-o-o!”

Men bakbenene ligger alt i ett flate ut i veiret og snur to blanke jernsko mot trætoppene og himmelen. Veien svinger, vendinga bryter paa og vil gaa benleies; men Svarten klarer svingen, og den gule ormen følger efter i en stor bué. Ss-ss-ss, sier den.

Endda en sving klarer Svarten, og endda sitter Per skrævs over vendinga fremme ved stuttingen. Men nu har ansigtet skiftet létt. Før var det mørkebrunt beiset av vaarsolen. Nu er det graatt. Men øinene olmer som aldrig før, og han griner stadig mot sprutet fra hestehoven.

Nu kaster han sig av, tænker han, nu, nu. . . . Men han sætter alltid ut med det. For kanskje, kanskje det likevel kunde bli en redning, og Svarten er det dyreste han eier. . . .

Saa er de snart dernede hvor Drepihelvegen er minert ind i flaae berget, der veien braasvinger. Per ser hvordan skogen gresner av, og han kjender det som om et kaldt knivblad synker langsomt ind i ryggen paa ham. Saa slipper han tømmene, kommer op paa knæ og kaster sig av.

Snøkanten paa sidene av veien er høi her. Per blir liggende næsten oppaa, men med ene benet halvt ned i veien. Han faar slag av en stok over læggen og kjender som slik av en ild dernede. Saa krafser han sig helt op og ligger.

Forbi ham hvisler stok efter stok. Se der bærer det utover berget. Hesten svæver i løse luften, henger et øieblik og spræller frit i skjækene, synker og er borte. Men i det samme skriker den, langt og skjærende; det er rædselen selv, som styrter frem av det varme hestegapet og flygter ut over hele Salangslie.

Og vendinga ormer sig berget utover, soper med sig furu og gran, løser sig op, knupper sig op i mange deler. Stokker gjør kolbøtte og veiver rotendene likt høit ved trætoppene, tømmerlækker nappes av som hyssing. . . . Det er en flok gule djævlere, som hopper og leker sig der over berget i Salangslie.

Saa er alt stilt igjen. Farlig stilt.

Nede paa Salangen staar Taamaas Langbrøtin. Han er færdig med første vendinga, og han staar og ser opover. Dette var da et styggelig syn, rent saa det gaar kolde rier nedover ryggen paa ham. Der kom Varpe-Svarten farende ret utover berget oppi Salangslie, med hele tømmer vendinga efter sig, og borte blev det i skogen nedunder, alt sammen.

Men Per sat ikke paa. Rimelig hadde Svarten rendt fra ham paa lunnepladsen, drat avgarde før han hadde faat slaat paa reister engang. Og saa vet en det var ikke at snakke om at hesten klarte svingene, slik som vendinga skjøt paa deroppe. Og saa dette tunge furutømmeret. . . .

Taamaas venter en god rid, venter paa at han skal faa se Per komme

springende deroppe. Men ingen Per kommer det, alt han venter. Endnu sitter hesteskriket som en let uro i øret hans — fælt saa stygt Varpe-Svarten skrek. Aa ja, slik omtrent maatte det jo ende med den hesten; rart er det at Per ikke har kjørt galt med den før; en uvøren kar og en løpsk hest, det . . .

Men hvorfor kommer ikke Per? Det kan nu vel ikke være noget tuss med ham? Kommet under vendinga . . . det hender saa mangt, slik paa tømmerkjøring.

Skogsfolk forhaster sig ikke, det er sandt. Taamaas Landbrøtin venter endda en rid før han blir sikker paa om han bør dra opover eller ei. Men saa triver han tømmerne og kjører hesten i sprang ind i skogkanten, binder den i en unggran og springer med øksen i næven Drepihelvegen opover.

Det tiller svette over skallen hans da han naar berget der vendinga er gaat utover. Men han holder paa videre opover, runder den krappe svingen og blir va'r Per. Han sitter i veikanten og er merkelig blek.

Taamaas spør andpustent:

— Ha du gjort de noko?

— Ja, sier Per, — e ha nok knekkt den høgre foten. Men sjaa ette Svarten fyst, sier han.

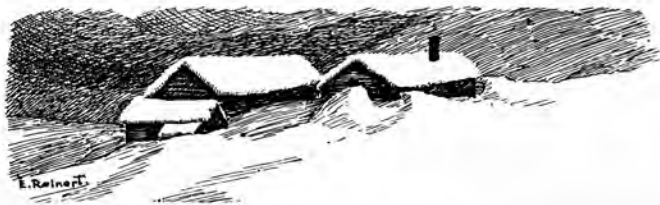
Saa spur Taamaas igjen og begynner at klyve nedover berget. Snøen er rotet op, brukken smaaforu spriker med hvite træslintrer. I skogen nedunder gulner det i tømmerstokker her og der bortover, slængt fra hverandre paa maa og faa.

Der ser han Svarten. Hesten er kilt ind mellem to granlægger, som staar jevnside. Skaakene og sæletøiet er ribbet av den, bogringen henger over lænden. Svarten staar og dupper med hodet, som sover den. Men tungen henger saa lang den er ut av den gapende kjæften, og dyret spur ikke engang det hengende hodet. Svarten skal slippe at slite mer paa tømmerstokkene for at skaffe levemaaten til nogen fillete onger paa Varpet. —

En stund efter gaar Taamaas Langbrøtin forsiktig nedover Drepihelvegen. Paa ryggen bærer han Per, som har brukket benet.

Og samme kvelden, i skumringen, kjører Taamaas frem til døren i Varpet. Paa slæden sitter Per. Han har et par hestedækkener over sig. Kjærringa staar paa trammen, og det lange ansigtet hendes er ræd og forundret:

— Kjære, vene . . . sier hun.

Kjærlighet uten sko

En sandfærdig historie fra Østre Slidre, Valdres, for 50 aar siden.

Av THORSTEIN ROGNE

Det er ikke værdt at digte,
naar sandhet er alt du træng.
Det er nytteløst arbeid at fegte,
omskape og laane sig frem.
For livet har lager paa bordet;
det trænges bare øine at se
og finde det rette ordet
forklart, saa at andre kan se.

MARIT og Sigris var søstre og gaardmandsjenter. Forældrene var gamle, og de andre søskende døde. Marit skulde derfor arve gaarden og Sigris en hel slump penger, for paa Braaten var der velstandsfolk.

Det var en selvfølge at saa rike jenter maatte gifte sig. Marit maatte ha en mand til at styre gaarden, og Sigris nogen til at styre pengene hendes. Saa langt var alle enige; men her delte meningene sig. Kanske, naar alt kom til alt, var de bedre tjent med at rusle alene — den kjærligheita var saa rar den, maaveta.

Tiden gik, det ene aar efter det andre. Forældrene var døde, og alle friere som velvillige mennesker paastod kunde passe gik bestandig forbi. Gaarden laa like ved landeveien. Grinden gik som smurt paa hængslene. Døren til bygningen var som regel ikke avlaast om natten. Ingen sint hund var i veien.

Men allikevel fik Braatenjentene som oftest sove i fred. Tok nogen i flokken mod til sig og gik helt ind i kleven, kom de straks ut igjen. De

kunde ikke utstaa luften derinde, paastod de. Sandheten var nok den, at Marit og Sigri tilhørte det smukke kjønn bare i navnet. Husmandsfjas hadde de ingen bruk for, og de gutter som kunde passe deres stand, saa ofte paa ydre fortrin med ungdomsgalskap og ufornuft, og saa fik de ha det saa godt.

Saaledes gik det aar efter aar. Folk maatte tilslut anta at bryllup paa Braaten fik de ikke. Kanske det var saa beskikket, og saa var det faa eller ingen i hele bygden som hadde færre uvenner end netop jentene paa Braaten.

I en liten avkrok av en fjelddal stræver hver med sit det bedste de kan. Folk fødes, lever, gifter sig om de kan og dør uten at ha betraadd grænsen til nærmeste bygd. De følger derfor saa meget bedre med i alt som foregaar hjemme. Ved messen hver anden eller tredje søndag maa hver familie sende nogen til kirken. Her møtes man, utveksler tanker, opgjør fordringer og spør efter nyt. Her er daab, konfirmation, altergang, begravelse og alle slike forretninger, som prestene har fundet paa for at tjene sig en krone eller to ekstra. Her maa det ogsaa oplyses i forveien, om nogen agter at indtræ i den hellige egtestand. Og dette er da ogsaa en nyhet som ikke er mindst velkommen.

Folk sætter sig tilrette i stolen med det letteste øre mot presten og strækker hals. Det blir saa stille i salen, at en kan høre sit eget hjerte slaa. Selv de som ellers regelmæssig tar sig en liten lur under prækenen, er nu lysvaakne med. Er det saa nogen som folk forlængst har parret sammen, er jo alt i sin gode orden. Men der kan komme overraskelser, som snestormen midt paa sommeren.

Slik en fik de netop den dag da presten lyste til egteskap med ungarl Hans Haugen og piken Marit Monsdatter Braaten.

Hans Haugen? Hvor i al vide verden kom han fra og hvad slags kar kunde det være? Enhver spurte sin nabo og saa videre fra den ene til den anden, indtil alle fik plantet fast i hukommelsen at han var en gaardmands-søn fra Skrautvollsbygden. Han hadde vist ingen ting, men drak gjerne og var helst i selskap, altsaa en virkelig gaardfrier.

Jo — jo, *det* skulde bli greier! Brylluppet blev holdt. Hans Haugen overtok gaarden og verden stod fremdeles. Men folkesnakket gav sig ikke saa let. Vel var Braaten en god korngaard, men hvetebrødsdagene tok engang ende, og hvad saa? Ordsproget sier, at en ulykke kommer sjelden alene, og før folk vel hadde overvundet overraskelsen av Marits giftermaal, kom en ny Jobspost og meldte, at nu skulde Sigri Braaten holde bryllup ogsaa. Det var en anden Skrautvollsbygding som maatte ha penger, klær, løvsøre lass efter lass og Sigri paa kjøpet. Og han tok alt med sig hjem straks efter paaskehelgen.

Vaaren kom med solskin og varme. Lerken trillet, gjøken gol, og maal-trosten sang saa det ljomet i liene. Folk flyttet til sæters, og nu blev Aurdølingene tilbake i bygden, mens deres hjertens kjære hustruer tok tilfjelds med kreaturene.

Saa langt var alt vel og bra, men da det led ut i høiønnen spurtes det at Hans Haugen eller Braaten hadde tat sig en tur til hovedstaden. Han blev længe borte. Marit tok det med taalmodighet i længste laget, men maatte tilslut hjem, og da var naboen saa overmaate tjenstvillig at fortælle hende, at han hadde kjøpt gaarden, kreaturer og alt indbo fra hendes mand før han reiste til Amerika, og nu fik hun finde sig en anden plads.

Det var norsk lov dette, og hvad kunde hun gjøre?

Folk fik altsaa ret allikevel. Nyheten travet rundt og rak tilslut Aurdalssæteren og Sigri. Hun blev tung om hjertet over søsterens ulykke, og bange anelser gav hende ingen fred. Manden burde for længe siden ha bragt hende klær og forskjellig fra bygden. Men kanskje var han ogsaa reist?

Hun fik ingen ro, men maatte hjem. Skoene holdt kanskje sammen til hun rak bygden, og siden kunde hun gaa barbent resten av veien. Hun hadde da gudskelov flere par igjen hjemme paa gaarden. Det blev en tung gang, men ogsaa den tok en ende tilslut, og hun kunde faa visshet. Mandens ældste bror styrte gaarden, og han maatte kunne gi besked. Men desværre; han visste bare at Ola reiste bort for vel saa en maaned siden, og mere visste han ikke.

Sigri gik graatende over til staburet, hvor hendes tõi var, men her var det intet. Jo, det var et brev med den opplysning, at kreaturene paa sæteren ogsaa var solgt og skulde leveres til eiermanden ved hjemkomsten. Hun sank sammen paa en tom kiste og graat. Av alt hun bragte med sig hjemmefra, var det ikke traaden igjen uten fillene hun hadde paa sig. Hun hadde ikke spist, siden hun forlot sæteren om morgenen. Svogeren kom over tilslut og bød hende aftensmat, siden vilde han endda kjøre hende hjem til Braaten ekstra. Det blev hendes redning. Elven, der bruser vildt nord i grænseskjellet, skulde ikke friste hende denne gang. La de andre passe sig. Hun bød ikke farvel, men gik, hvilte og gik den halve nat, fillet og barbent, som hun var.

I det gamle ildhus paa Braaten sat søstrene aar efter aar og strikket strømper. Slik sat de for 40 aar siden, da jeg ved juletider besøkte hjembygden. Marit sendte bud og vilde tale med amerikaneren. Hun tok frem et Amerika-brev med \$25.00. Det var postmerket Portland, N. Dak. Gaardtyven var død, og dette var arven hendes. Alt han hadde efterlatt.

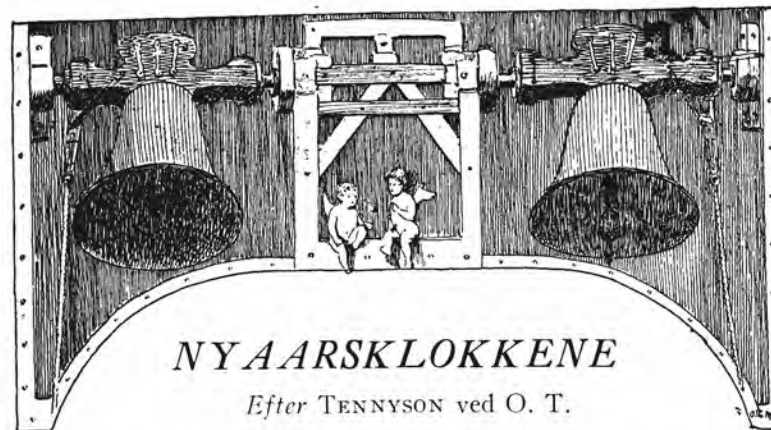
Hun spør, om dette er ærlige amerikanske penger, saa jeg kunde bytte i norske.

“Nei,” sier jeg; “det er ikke ærlige penger fra Amerika, men jeg kunde ellers bytte dem bort igjen. Han, den nye selveieren til Braaten til eksempel, burde nok kunne bruke dem.”

Ved juletid

Ring vildt mot himlens vilde sky,
 utover land og islagt sjø.
 Et aar skal dø før neste gry.
 Ring, vilde klokker, la det dø!

Ring ut det gamle, ind det ny,
 ring freidig ut i sne og vind.
 Se aaret flygter, — la det fly!
 Ring falskhhet ut og sandhet ind!

Ring ut den trøtte sorg for dem
 som vi skal aldrig mer faa se.
 Ring klassehatets furier hjem,
 ring bot for verdens kval og ve!

Ring ut hvad tidens aand har dømt,
 partiets gamle mugne nid.
 Ring liv i det vi størst har drømt,
 i retfærd og i ridderstrid!

Ring tvil foruten tro og hat
 langt bort — og nag og nød og synd.
 Ring ind for mine spinkle kvad
 en mægtig digterstemmes fynd!

Ring hovmod ut for byrd og guld,
 ring ondskaps spot og sladder ut.
 Ring alle verdens hjerter fuld
 av kjærlighet til godt og Gud!

Ring urent ut og sott og saar
 og guldtørst, som gjør sjælen blind.
 Ring ut de tusen krigens aar
 og ring de tusen fredsaar ind!

Ring ind en modig slegt og fri
 med hjertelag og aapent sind.
 Ring mørket ut, vi famler i,
 og ring den nye Kristus ind!

Peder Nyborgs juleaften

Av CARL HANSEN

BYEN var hverken stor eller liten, hverken vakker eller styg — akkurat som hundrede andre amerikanske smaabyer med en bred, kjedelig forretningsgate i midten og hus — store og smaa — spredt paa begge sider.

Hvorledes det var gaat til at Peder Nyborg var kommet til byen og hadde begyndt sin lille groceriforretning var der ingen som visste, for det var over tyve aar tilbake i tiden. Og tyve aar tilbake er helt ind i oldtiden for mange av de smaa præriebyer, og det var saa langt som denne bys saga strakte sig.

Gode tider og daarlige tider hadde vekslet. En gang var det saa gode tider at der blev bygget to nye banker og fire to-etagers murstensbygninger i hovedgaten. Men Peder Nyborg, som var den ældste forretningsmand i byen, behøvde ikke at bygge. Han bare malte egenhændig sin butik mørkegrøn med hvite vinduer og dørkarmen. Han hadde sine faste kunder og brød sig ikke om andre.

Hver morgen kl. 6 præcis rullet han gardinene op, tændte sin "corn cob" pipe og gav sig langsomt og grundig i færd med at feie butikken, fylde kul i ovnen, hvis det var vinter, fylde sine to parafinlamper og stille frugttrøndene i orden. Kl. 8, naar postkontoret aapnedes, gik han og hentet

sine brev og aviser, og det var den eneste tid paa dagen, at nogen kunde mindes at ha set Peter Nyborg paa gaten.

Fet og tung labbet han omkring bak disken paa store, plumpe føtter. Med et høitidelig, næsten fornærmet uttrykk i sit grove ansigt stillet han sig op foran en kunde og la et par vældige, graa hænder foran sig paa disken. Naar han pakket varer ind, saa vætet han den store tommelfinger paa sin tunge og med et par arrige vridninger om munden slog han knute paa hyssingen. Han sa aldrig tak naar han fik penger, men strøk dem med den ene haand ned i pengeskuffen.

De utslitte farmere som gjennom de gode aar var kommet i velstand og var flyttet til byen for at henleve sine sidste dage i en sur og utilfreds lediggang var hans faste, urokkelige kunder.

Agenter og handelsreisende gik paa den andre side av gaten. Peder Nyborg sendte alle sine bestillinger til det samme firma som han hadde handlet med siden første dag han aapnet sin butik. Han var anset for meget velhavende og var for en tid en eftertragtet kunde av mange andre firmaer. De sendte sine dygtigste handelsreisende for at indlede forbindelse med ham, men alt til ingen nytte. Han skjeldte dem ut og sa, at han ikke indlot sig med "flabergaster" og "svindelbukker," et par skjeldsord av egen opfindelse, som hverken han eller nogen anden visste oprindelsen til eller fandt nogen synderlig mening i. Forresten hadde ikke Peder let for at uttrykke sig, men var i besiddelse av et betydelig forraad av skjeldsord og forbandelser av eget fabrikat.

Lille juleaften kom en handelsreisende til byen, en høi, rank og velbygget mand paa omtrent tredive aar. Han hadde rødagtig haar, brune knebler og et par brune, livlige øine. Han var tidlig ute med sine prøvekasser om morgenen, gjorde et par vendinger op og ned gaten for likesom at orientere sig og saa stanset han foran den gamle, mørkegrønne butik og gik ind.

— Mit navn er Julsrud — sa han, — Frederik Julsrud — og la sit kort paa disken, — og jeg repræsenterer Harper Brothers & Fisher, Nordvestens største, bedste og billigste en gros forretning i kolonialvarer. Jeg hørte, at vi var landsmænd . . .

— Eg ska inkje ha noe.

— Nei, naturligvis skal De ikke ha noget saa tidlig paa morgenen, sa Julsrud og trak øienbrynene i veiret. Senere paa dagen eller om aftenen kan man gjerne ta litt, men paa formiddagen er det bare somleri. Jeg nyter aldrig noget sterkt før efter klokken fire.

— Eg seier eg vil inkje ha noe.

— Jeg hørte det nok, Mr. Nyborg, og naar det er saa meget imot Dem, saa skal jeg heller ikke by Dem noget. Det er ellers et vakkert solskinsveir idag. Ifjor ved denne tid var der en av de værste snestormer jeg kan mindes. Sneen føk, saa vi blev indesnet paa et jernbanetog i Wisconsin og vi maatte feire juleaften i jernbanevognen. Vi hadde det ellers godt og fornøielig, men det var nu allikevel ikke som at være hjemme.

Julsrud satte sig paa en sæk med poteter, strakte føttene henimot ovnen og tok op sin notisbok fra lommen.

Nyborg begyndte at bli mørkerød i ansigtet. De store hænder famlet omkring snart i lommen og snart oppe paa disken.

— Eg kjøper inkje noe, snerret han.

— Aa — jaaaa! De kjøper ikke noget! Bare sælger hele tiden? Ja, men saa maa De bli ustyrtelig rik! Det er i grunden det som generer de fleste forretningsmænd, at de maa kjøpe det kram de sælger, og saa kommer alle disse regninger, og naar de skal betales blir det ikke ret meget tilovers for byens fattige. Men hør — jeg er fremmed og skal ikke røbe nogen hemmelighet. *Hvor stjæler De saa Deres varer?*

Nyborg begyndte at faa apoplektiske fornemmelser. Han slog en tung, fet næve i disken og sa med tordenrøst: — Eg indlater me inkje med flabergaster!

— Nei, det er fornuftig! Det synes jeg godt om Dem for. Julsrud nikket godmodig og sendte et forstaaelsesfuldt øiekast til kjøpmanden. — Flabergaster skal man ta sig iagt for. De er næsten værre end diagonaler og logarithmer. Jeg møtte en flabergast i Michigan for et par aar siden, og hadde jeg ikke hat saa gode næver som jeg har, saa hadde jeg faat en lang kniv i livet paa mig. Jeg sier bare: La os endelig ta os iagt for flabergaster!

En halv voksen gut kom ind. Han bad om 2 pund med risengryn.

— Du er vist norsk, min lille ven, sa Julsrud. — Og i aften skal du ha risengryn og lutefisk og ribbenstek, for det skulde alle gode norske gutter spise juleaften. Det var ellers nogen store, gode risengryn! Vil De være saa venlig at gi mig et par pund, Mr. Nyborg. Men hvorledes er det fat? De skraper jo paa bunden av skuffen efter de stakkars gryn. De maa nok ha en ny forsyning i en fart. Han trak en notisbok med et rødt bind op av lommen. — Jeg tænker et halvt hundre pund kan omtrent passe, mumlet han.

— Eg ska inkje ha noe!

— Nei, det var mig som skulde ha. Jeg ba Dem om et par pund eller tre av de store, gode gryn.

Motvillig og tver fylde kjøpmanden en papirpose og la den paa vegten. Julsrud la en dollar paa disken og fik smaapenger igjen. Saa satte han sig atter paa potetsækken.

— De sardiner deroppe paa hylden er noget tørt kram. Dem jeg sælger er meget bedre. Et par dusin til at begynde med vil vist være omtrent passende. Julsrud trak igjen notisboken med det røde bind op av lommen og noterte.

Nyborg for hen imot ham, og med en stemme som dirret av vrede sa han: — No taaler eg inkje meir!

— Hvad skal det si? Er det noget De ikke kan taale? Det lød saa mildt og stilfærdig som en barnerøst. — Ja, for De kan da aldrig ha noget imot at jeg sitter her og skriver i denne lille uskyldige boken min?

En gammel mand kom ind og forlangte for 5 cents tobak. Han sa han hadde hastverk, for han skulde reise med toget og tilbringe julen hos en gift datter i storbyen.

— Tobak, sa Julsrud, da gamlingen var gaat. Det bringer mig i tanker om at jeg trenger ny forsyning av cigarer. La mig se! Det merke der kjender jeg. — Sælger det selv. — La mig faa et dusin stykker. Vi sælger dem forresten billigere end nogen anden. Jeg tror, at jeg vil skrive 500 stykker i min lille røde bok.

Med dirrende hænder slængte kjøpmanden cigarkassen paa disken, trak den ene mundvik mot øret og mumlet — svindelbuk!

— Nei, det er ikke rette navnet. Den heter La Palina og der er en nydelig pike paa lokket av kassen. Røker De ikke selv? Vær saa god!

— Eg ska inkje ha!

— Ja, ja, saa har De naturligvis lov til at la være. Jeg er ikke den mand som tvinger nogen — det kunde aldrig falde mig ind.

Julsrud satte sig igjen paa potetsækken.

En kone med et litet barn kom stilfærdig ind og bad om et par lys.

— Lys, ja, det er absolut riktig, sa Julsrud. Lys maa man ha paa bordet juleaften. Vil De gi mig seks!

Han la dem hen til sine andre smaapakker.

— De lys har ingen god kulør, sa han. — De skal være blanke og gjennemsigtige. Jeg tror jeg skriver en kasse A1 stearinlys ned i min lille bok.

Nyborg hadde længe gaat og tygget paa et kraftuttryk, en blanding av en forbandelse og et skjeldsord. Og nu kom det:

— Svindel — Humbug — Rakker — Hundesteile!

Det samme sier jeg. Julsrud smilte over hele ansigtet. — Det er akkurat hvad jeg ogsaa mener. Det er en skandale at snyte en ærlig kjøpmand med saadanne lys! Han blev pludselig alvorlig og sa i en indignert tone: — Og De har naturligvis betalt dem i dyre dommer. Og se bare her! Han tok med haanden ned i en tønne visne epler. — Saadanne stakkars forkrøblete og utpinte skapninger! Jeg vilde si min plads op imorgen øndag hvis Harper Brothers & Fisher sendte en eneste av mine kunder noget saadant vissent skrap og kaldte dem epler. Jeg skriver et par tønner av de bedste i min lille bok med det røde bind.

Nyborg kastet et blik fuldt av hat til de omtalte epler. Hans kunder hadde allesammen klaget paa dem.

Ut paa formiddagen blev handelen livligere. Julsrud sat paa potetsækken og snakket med hver eneste mand, kvinne og barn som kom ind i butikken. Han kjøpte ret som det var en eller anden smaating og skrev ofte i sin "lille bok med det røde bind." Endelig reiste han sig og sa: — Ja, nu er det nok straks middag og jeg gaar op til hotellet. Det nytter ikke at De ber mig spise hos Dem. Nei, jeg gjør det virkelig ikke og det nytter ikke at De søker at bevæge mig dertil. Men om De insisterer paa det, saa blir jeg her i byen til imorgen og saa spiser jeg hos Dem i aften og tilbringer julekvelden hos Dem, Mr. Nyborg. Farvel saalænge.

Og han var ute av døren før den forbitrede kjøpmand fik leilighet til at slænge et av sine utvalgte skjeldsord efter ham. Han hadde isinde at kalde ham en fusentast, men i sin ophidselse spændte han ut med et av sine store klumpeben og brølte:

— *Tusenfast!*

Saa laaste han butikdøren og gik op til sin leilighet. Men han var saa vred, at han kunde ikke spise noget.

— Hvad er det iveien med dig, fatter? spurte hans lille, milde, runde kone.

— Høh! Inkje noko annet end at dæ va ein taa disse hersens gyldenlakker i butikken idag, og han mankerter me heile tie. Men dersom han kjem igjen i eftermiddags ska eg marmorere hans gesims i en særdeles forhøiet grad.

Og Julsrud kom!

Han hadde en stor haandkuffert med sig, som han satte fra sig indenfor døren. Saa satte han sig igjen paa potetsækken og smilte mildt og barneglad til sit utvalgte offer.

— De behøver aldeles ikke at ta hensyn til mig, sa han. — Jeg er et av disse lykkelige mennesker som kan underholde mig selv helt alene og more mig med min lille bok med det røde bind. Synes De ikke, min kjære ven, at jeg nu passende kunde skrive 300 pund sukker, 100 pund kaffe, en tønne sirup, et par store gode søtmelkoster . . .

— Nei, nu gaar uforskammetheten over alle forsømmelighetens grænser! Nyborg anet ikke længere hvad han selv sa. Han hævet sin kjøtfulde arm og pekte med en vældig stor haand mot døren.

— Her-r-r-ut med dig din rakkerfant!

Julsrud blev sittende fuldstændig uforstyrret. — Det kan aldrig være meningen, at det er mig De snakker til, sa han og syntes høilig forbausset. — Jeg har sittet her i hele dag og kjøpt varer, og jeg er ikke paa langt nær færdig endnu. Maa jeg be Dem om støtt kanel for 10 cents.

Han tok langsomt sine smaapakker, den ene efter den anden, bar dem til døren og la dem i sin haandkuffert.

— Det er slet ikke saa litet endnu, som jeg skal ha, sa han, da han atter hadde indtat sit sæte paa potetsækken. — Saadan like ind under jul har man bruk for mange smaating. Jeg kan bare ikke saadan i øieblikket komme paa alle ting, men det kommer nok litt efterhvert gjennom eftermiddagen, bare jeg gir mig tid og blir sittende og tænke mig om.

Og mens kunder kom og kunder gik kjøpte han den ene smaating efter den anden, indtil mørkningen begyndte at brede sig over den lille prærieby.

Saa reiste han sig pludselig og gik ut av døren.

— Kom her ut!

Det lød saa bydende, at Mr. Nyborg motvillig og tøvende kom ut i døren.

— Hører De! sa Julsrud, og det lød som om det var en helt anden mand som talte. Hører De klokken som kimer derborte i den norske

kirke! Hør, hvor tonene hæver og sænker sig! Hør hvor det jubler og synger i hvert klokkeklem! Nu er det jul! Nu kjøpslaar og handler vi ikke mere. Nu lukker vi boken og butikken og gaar op og holder jul.

Saa stor og bydende stod den fremmede, og saa myndig lød hans røst at kjøpmanden adlød næsten uten at knurre.

Den lille, runde kone var nær ved at besvime da hendes mand viste sig saa tidlig og i følge med en fremmed "svindelhund."

— Du er da vel ikke syk? sa hun frygtsomt.

— Ikke det mindste, lille frue, ikke det mindste, forsikret Julsrud. Men nu er det juleaften, vet De vel!

Han hadde tat sin haandkuffert med sig. Den satte han i et hjørne og la sin overfrakke paa den. Og uten videre ceremonier satte han sig paa stolen ved stueorgelet, der stod og bredte sig ved den ene væg.

— Dere har virkelig et orgel i huset, sa han. — Det var morsomt! Hvem spiller? Er det Dem, Mr. Nyborg, som er musikalsk?

— Nei, det er vor datter, Johanne, sa konen. — Hun er paa normal-skole i Fairview, for hun skal bli lærerinde.

Han svinget stolen mot orgelet, trak ut lydknappene og begyndte at spille. Begge de gamle kjendte melodien.

— Nu synger vi julen ind, sa han.

Et barn er født i Bethlehem!

I Bethlehem!

Ti glæder sig Jerusalem,

Halleluja! Halleluja!

Julsruds rene, bløte, kraftige basstemme fyldte den lille stue. Det trak og bævet i den lille, milde kones rynkede ansigt og blanke taarer stod i hendes øine. Hun prøvet at syng med men likesom magtet det ikke.

Da salmen var tilende vendte Julsrud sig om: — Glædelig jul til jer begge to, sa han dæmpet og mildt — og ogsaa til Johanne!

Da brast det for den lille mor, og hun skyndte sig ut i kjøkkenet.

Men det uhorste hændte: Nyborg sat ved enden av bordet og han nikket med hodet, blunket med øinene og mumlet noget som med litt god vilje kunde tydes som "tak."

Den lille mor fandt sin bedste duk og bredte den paa bordet og begyndte at dække. Julsrud hjalp hende.

— Vi maa ha lys, sa han. Lys paa bordet maa vi ha juleaften! Jeg har seks, som jeg kjøpte nede i butikken.

— Ja, men lysestaker! Vi har ingen . . .

— Behøves ikke! Vi drypper litt stearin i kaffeskaaler og fæster dem med. La bare mig ordne den sak. Og blomster! Der staar jo blomster i vinduet. La os faa den store geranium i midten, et par fuchsiaer paa hver side og lysene imellem.

Det blev alt besørget i en haandevending, og den lille mor kom ind med den stekte gaas.

— Vær saa go! sa hun. Julsrud saa forbauset paa hende.

— Ja, men risengryn, sa han. Hvor i al verden er suppen?

— Vi pleier aldrig . . . Konen saa helt ulykkelig ut.

— Det er forkjert! Julsrud saa uhyre alvorlig ut. Alle gode, norske mennesker spiser risengryn juleaften. La mig se! Jeg har risengryn i min kuffert, men det vil ta for lang tid at koke den. Nei, vi maa opsætte det til imorgen middag, naar vi kommer hjem fra kirken!

Fra kirken! Den lille mor saa frygtsomt paa sin mand. De hadde ikke været i kirke siden Johanne blev konfirmert for fem aar siden, skjønt hun ofte hadde længtet efter at gaa.

Men manden sa ikke noget. Han stod og maset med at skjære gaasen i stykker.

Saa spiste de, og Julsrud erklærte, at gaasen var aldeles fortræffelig, en rigtig fornuftig, gammeldags julegaas med ypperlig sauce til.

Da kaffeen var drukket sa Julsrud: — Nu vasker vi op! Det er jeg storartet flink til. Laan mig bare et forklæ.

Tiltrods for protester tørret han tallerkener og kopper og stillet dem tilside saa let og behændig, at ingen kokkepiké kunde gjort det bedre.

— Peppernøtter har dere vel heller ikke?

— Nei, dem har jeg ikke smagt siden jeg kom til Amerika.

— Ja, ja, saa hjælper vi os med hasselnøtter! Dem kjøpte jeg nogen pund av i eftermiddag nede i butikken. Han trak en pose ut av kufferten, tok en haandfuld av nøtter og holdt den lukkede haand op til næsen paa Mr. Nyborg.

— Likt eller ulikt?

— Hva?

— Likt eller ulikt?

— Kos veit eg dæ?

— Ja, men saa gjæt da. Likt eller ulikt, sier jeg.

— Ulikt.

— Det var rigtig. Det er 11 nøtter. Nu er det Deres tur.

Nyborg hadde held med sig, han vandt næsten hver eneste gang. Men den lille mor tapte hele tiden.

Saa gik Julsrud hen til orgelet og begyndte at spille og synge:

*Nu har vi jul igjen,
og nu har vi jul igjen,
og julen varer ved til paaske.*

Og med ett sprat han op og grep de gamle i hændene:

*Nu har vi jul igjen,
og nu har vi jul igjen,
og julen varer ved til paaske!*

Rundt bordet med lysene og blomstene trak han dem, moren fulgte med et stort, lyst smil, men Nyborg med rynket pande og vidt opspærrede øine i største forbauselse over sin egen adfærd.

— Og nu er det bare en ting paa jorden jeg savner, sa den lille mor, da hun fik pusten igjen.

— Ja, jeg vet hvad det er, — det er et glas varm toddy. Men det skal bli raad med det. Jeg har en flaske konjak i kufferten.

— Nei, nei, jeg kan slet ikke taale noget sterkt. Det løper mig til hodet. Nei, det var noget helt andet. Det . . .

— Det var Johanne! Ja, Johanne er en prægtig pike!

— Ja, men i himmelens navn, De kjender da vel ikke Johanne?

— Om jeg kjender hende. Jo, det gjør jeg. Men jeg har en bror, som er doktor i Fairview, og han kjender hende meget bedre. Jeg skal si dere, at han er en prægtig gut, høi, velskapt og vakker. Og han kan spille, saa jeg maa tænke paa Guds engler i himmelen, naar jeg hører ham. Og dygtig er han. Han er yngste doktor i Fairview, men har allerede største praksis. Han har møtt Johanne, talt med hende, sunget og spillet for hende og er dygtig forelsket i hende. Og hvis ikke alle julemerker slaar feil, saa blir hun ikke lærerinde, men kommer til at løve at bli hans hustru. Jeg har forresten et fotografi av ham. Er det ikke en kjæk gut? Se nu paa det, mens jeg gaar ut i kjøkkenet og faar noget varmt vand, for vi skal nu allikevel ha os et glas toddy.

De gamle stod endda og saa paa fotografiet da han kom tilbake med sin bryg.

— Skaal for de to, sa han. — Og maa de faa saa meget glæde i verden som de kan taale og bære. Men har dere lagt merke til hvor mange klokken er? Det er straks midnat, og vi skal op i ordentlig tid imorgen, for vi skal til kirken.

Og juledagsmorgen møtte han med et leiet kjøretøi og holdt utenfor døren.

Det vakte største forbauselse, da Nyborgs viste sig i kirken. Men da Julsrud begyndte at synge de gamle, norske salmer, vendte alle hodet i hans retning.

— Og det begav sig i de dage . . . Det var det gamle juleevangelium, og presten talte om den store juleglæde: Eder er idag en frelser født!

To taarer blinket i den lille mors øine og hun listet sin lille haand ind i Peder Nyborgs store næve.

— Julen har englelyd, sang koret, og den lille mor syntes hun kunde høre bruset av englevinger.

— Amen!

Gudstjenesten var over. Julsrud stod utenfor, gav haanden til alle de fremmede han kunde overkomme og ønsket dem "Glædelig jul!"

Paa hjemturen sat Nyborg i dype tanker.

— Hør, Julsrud, sa han omsider. — Det var den ordre. Det kunde kanskje være eit aa anna . . .

— Aa, den ordre, sa Julsrud rolig, — den blev sendt til Harper Brothers & Fisher allerede igaaften og varene skal nok komme før nyaar.

Huttetua aa Huttetu'n

Av J. S. JOHNSON

DET var naturligvis ikke saa deres navn var indført i kirkeprotokollen og i skatte-rullen. Men hvad der stod visste kun faa, ti under andet navn end klængenavnet kjendte de fleste dem ikke.

Det er sjelden man faar slike navn for intet. Som gutten sa: "Dæ æ so snøgt gjort aa faa se eit upnamn. Far min stal eingøng ein stutekælv han, aa sea kalla dei honom aller ana en før Stuteper." Eller som Milton sa om den Slemme: "Raised to that high eminence by merit," og saa var det med Huttetu-folket, de hadde ikke erhvervet sig det betegnende navn for intet. Huttetu'n var en mindre, framoverbøid mand med længere graat, uredet haar og skjeg. Altid hadde han det uhyre travelt, og som oftest for han rundt omkring i nabolaget i diverse slags forretning. Hans stadige dragt bestod av en hjemnevævet, grov lærretsskjorte som i tidens løp hadde faat en ubestemmelig regnbuefarve, en blaalærrets bukse som var temmelig kort i den nedre ende, kjipskodd, og i venstre baklomme hadde han vanlig en halvpint flaske sprit-blanding, helst for eget bruk. Han var fortrinsvis kjendt som Huttetuas mand, skjønt med en mindre positiv personlighet som egtefælle kunde han vel ha staat som nummer en i alliancen.

Fraset visse eiendommeligheter som vi skal kun flygtig berøre var Huttetua riktig en ferm kjærring, som godt kunde sættes side om side med "Ho Guro" som

*Inkji va bangi før standa paa meia,
ho kunne sæla mærra si eia!
Ho kunne kjøre lassø i bakkjin*

og meget mere. Hendes dagligdagse dragt bestod altid av en serk av hjemnevævet, grovt lærret, som rimeligvis var hvit da den var ny, men som i tidens løp hadde lagt til sig adskillige lag av dit og dat som gav den en malerisk men ubestemmelig farve, men som bidrog i ikke ringe mon til at gjøre den sterk og tæ. Yderst økonomisk i alle ting, saa ogsaa med vand og saape, og barfotet "in season." De var velstaaende folk med stor farm, stor, gjild buskap, stor "barn," grisehus og slikt, men selve huset var litet og yderst simpelt, og der var ingen iøinefaldende forskjell mellem inde i huset og i fjøset hos kua.

Om hvorledes hun en dag gik langs gjerdet indenfor og la ut omstændelig til presten, som kjørte langsomt i veien utenfor, om en svær avlshest som burde benyttes, og mange slike smaating skal ikke omtales videre da vi haster med at naa rosinen i pølsen.

I landsbyen ikke svært langt borte var en viss Mr. Clark som handlet med kvæg, griser og slikt, men som tiltrods for sin ufysete forretning var en høist pertentlig ung fyr, som altid var modeklædd, glatbarbert og oppudset og i det hele tat ganske fin paa det i alle maater. Clark kom en dag i medfør av sin forretning til Huttetua da Huttetu'n var fraværende. Han gik op til huset og banket paa døren og ventet. Huttetua var hendelsesvis bak fjøset og kjørte ut komøk med en okse forspændt en kort slæe. For at spare sine sko for den bløte gjødsel, var hun som oftest barbent og ellers i den bonad som før er nævnt. Hun blev Clark var idet han banket paa døren, — men fra dette øieblik skal vi la hende selv fortælle paa sin egen dramatiske maate hvad hændte:

"E in bakdøre dæ fortaste e orka, o daa Clark sto der aa banke, øpna e døre, mest ifraa me før aa maatte ta imot slik ein fiin jenkikar. Men som lykka va hadde e saapas greie paa go jenki skjik at e rende no paa'n aa kjyste'n, e."

Ja, dette var nu saa og saa, og Clark spyttet og tørket sig om kjæften hver gang han husket det, men holdt naturligvis kjæft derom. Men ikke saa Huttetua. Hun syntes dette var en episode værd at nævne og fortalte det omstændelig til flere, saa at Clarks eventyr blev vidt og bredt bekjendt, maaske med litt tillæg og redigering, og det kostet Clark ikke saa faa cigarer og drammer at stoppe kjæften paa de mange som gjorde løier med ham for hans hjertelige mottagelse av Huttetua.

Samband

Published quarterly by Valdres Samband at 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

Subscription price including dues to Valdres Samband \$1.00 per year in advance.

Applications for advertising rates etc. should be sent to the president, J. E. Haugen, 97 Orlin Ave. S. E., Minneapolis, Minn.

Change of address and all matters pertaining to the mailing of *Samband* should be sent to the secretary, O. A. Hain, 1227 Washington Ave. S., Minneapolis, Minn.

All cash remittances for subscriptions, advertising etc. should be sent to the treasurer, Olaf Rudi, 1506 Washburn Ave. N., Minneapolis, Minn.

Manuscripts and all matters pertaining to the editorial department should be sent to the editor, A. M. Sundheim, 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

VALDRES SAMBAND

Embedsmænd og styre 1927-1928

- J. E. HAUGEN, *formand*, 97 Orlin Ave. S. E., Minneapolis.
 ANDREW DALE, *viceformand*, 1204 E. Lake St., Minneapolis.
 O. H. HAIN, *sekretær*, 1227 Washington Ave. S., Minneapolis.
 OLAF RUDI, *kasserer*, 1506 Washburn Ave. N., Minneapolis.
 A. A. Hall, *Mound*, Minn.
 M. A. WEBLEN, 600 Temple Court, Minneapolis.
 OLE ROOD, 4016 18th Ave. S., Minneapolis.
 HERMAN KARLSGODT, 3300 Washburn Ave. N., Minneapolis, Minn.
 O. H. OPHEIM, 2441 32nd Ave. S., Minneapolis.
 J. O. QUALE, 1743 Lafond, St. Paul, Minn.
 HARRY LUNDA, 3839 Sheridan Ave. S., Minneapolis.
 JOHN BÖEN, Fergus Falls, Minn.
- Erespræsidenter*
 A. A. WEBLEN, 2821 A Street, San Diego, Calif.
 A. M. SUNDHEIM, 425-427 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

FRA MILLET, ALBERTA, CAN.

En prægtig fest — kan næsten kalde den en Valdres-fest — blev holdt i Crooked Lake Hall den 30te oktober. Det var en ren overraskelse for T. T. Jevne og frue paa deres sølvbryllupsdag. Foruten naboer og slegtninger kom der mange fra Wetaskiwin og Camrose. T. T. Jevne er en av de aller første nybyggere i strøket og gammel medlem av Valdreslaget.

Gulik Nordtorp, formand for la-

get, fungerte som kjømeistar. Der blev holdt mange taler, og tilslut kom en herlig middag med rjomegraut, lefseklining, gorobrød, etc.

Sekretæren, T. K. Rogne, oplæste følgende:

*Det er sagt av folk som kan veimø
kanhendø so inkje vil se:*

Det klokaste æ rusle aleinø.

La kvindfølke være i fre.

Mø hørt ha um alle dei plago

so giftefolk altid maa ha

um uveir te allo dago

o søvnløyse netter paa ra.

*Men tru inkje alt du høire,
det bles nok fra meir end ei lei.*

Læt cardøre att der du kjøyre.

La ungbaren rusle sin vei.

Han veit inkje ko han ha mista;

han suusa, suur se og bles;

aat jentune vilde han plystra,

men vanin ha gjort ham hæs.

*Det er sjeldan du finn ham heimø,
meir sjeldan du finn ham sæl.*

Slik er det aa rusle aleinø,

for stogo er stygg og fæl.

Han har inkje vaska pleta,

baka o kokø tæ tid:

o so er det let aa veta

att heimen has liknar eit hi.

*Men sjaa no paa Jevnin med frue,
dei gift vore fem og tjuge aar.*

Med sølvbryllupskransen paa huve

trads høstdag, for dem er det vaar.

I solskin dei fremover vandre,

alt stræv det er borte og gjemt.

La det bli eit pek for os andre

so strævø o sliten blir glemt.

O so ska mø ynskje dei baee

tillykke med dagen idag,

med ynskje og bedste raac

um mange æ sama slag —

at helsø o gleda og gammen

den beinaste vegen fram

skal følgje dei to tilsammen,

saa fell inkje tie lang.

—T. K. ROGNE.

To Dr. O. M. Norlie and Wife

AFTER THEIR SILVER WEDDING

*Selfless kindness is the core
Of your drivings and your doings,
So I know you'll not feel sore
If I write some muffled cooings—*

*Cooings since I chanced to hear
Olaf and his loving life-mate
Lived so long in wedded cheer
In this puzzling, earth-bound
strife-state.*

*Not alone to please you two
Do I potter with these shavings:
Tho in form addressed to you,
They obey the whittler's cravings—*

*Fondest cravings to recall
Golden hours we spent together
In a world where not at all
Souls are roiled by ugly weather:*

Bakerste række—Olaf Morgan Norlie, Anna Louise Norlie. Midtre række—Joseph Sigurd Norlie, Hildegarde Camilla Dagny Norlie, Kenneth Luther Norlie. Fremste række—Ottilia Gabriella Norlie, Agnes Marie Norlie.

*For where Olaf and Louise
Choose to have their habitation,
There is harmony and peace
Spite of toil and tribulation.*

*Moving 'mong you in his mind
Gives a grub a lofty pleasure:
There he is so apt to find
Joys that ken no sordid measure.*

*Pardon my clandestine feast,
Prowling unbeknown around you:
"Tis the nature of the beast"
Ever since the day I found you.*

*Basking in the silver rays
Of your twenty-five-year outing
Brings delight in many ways—
For your gold-fest I am shouting.*

—J. J. SKORDALSVOLD.

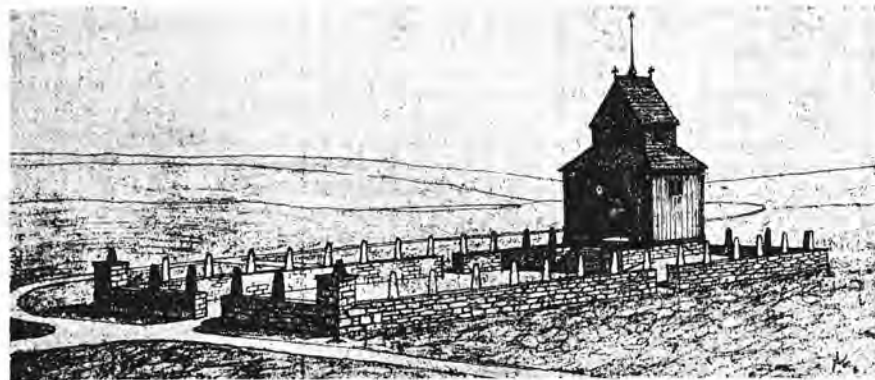
Nordmænd i Amerika

En fremragende amerikansk bladmand skriver redaktionelt i et av vore amerikanske storblade følgende, som jeg skal gjengi i tarvelig norsk oversættelse: Johan Bojer, Norges bekjendte forfatter, skriver at hans landsmænd i det amerikanske nordvesten elsker at høre Norges saga, digtning og sanger. Men de blir bokstavelig talt ellevilde av begeistring ved lyden av "The Star Spangled Banner." — Og saa fortsetter den amerikanske redaktør: "Dette er ganske naturlig. Frihetsfølelsen i deres norske ætteblod er i en inderlig samklang med ord og musik i denne vor frihetshymne. Nordmændene har indsuet med morsmelken den trang og den kjærlighet til frihet og selvstyre som præsident Coolidge sier er et nødvendig element i vort nationale borgerliv. De finder ikke i vor frihet en fremmed atmosfære, som de enten misliker eller blir beruset av. Tvertimot — de *trives* paa vor frie jord og kommer saa at si automatisk med ind i vort nationale livs rytme og jevnt fremadskridende bevægelse. *Mens de elsker norsk saga og sang, og tar med ind i sit liv de gamle minder fra ætteheimen*, stiller dette dem saa langt fra i et motsætningsforhold til dette lands institutioner og Amerikas aand, at det meget mere gjør dem *bedre skikket* for amerikansk borgerskap. Deres sterke følelse for Norge og alt det, *'det staar for,'* gjør at de let assimileres og blir ett med den ameri-

kanske folkeand. Nordmændene har været en fribaaren race fra umindelige tider. Derfor er de ogsaa som individer mænd og kvinder med initiativ og virkelyst. De gaar ut paa vore prærier for at dyrke jorden, bygge hjem, lægge nye provinser til landet. De kjender sig selv likesaa gode som andre bra folk, men heller ikke bedre. De søker instinktmæssig selv at gi eller skape et godt, sundt selvstyre i county og stat — ikke motta det som en naadegave av konge, fyrste eller 'boss.' —

Det er et faktum, at Norge var og er et av frihetens og initiativets hjemland. Og videre — norsk blod har flytt og flyter gjennom Skotlands, Irlands og Englands aarer ind i det amerikanske folkelegeme. Saa vore amerikanske nordmænd her gjenføres med sine aands- og racefrønder av den gamle, gode anglo-amerikanske æt. — At dyrke og kultivere norsk litteratur, saga og sang tilfører dem ny inspiration og befrugtende impulser fra netop de samme originale kilder, samme reservoir, samme aand som har skapt vore Forenede Stater. — Og som et bevis for denne paastands sandhet kan da ogsaa nævnes den uvilkaarlige begeistring som vore nationalsangers noble uttryk for egne amerikansk følelse og stemning *vækker hos denne nordiske race*, som ingenlunde er en fremmed race i eminent forstand indforlivet med det nobleste i vore amerikanske traditioner."

— JOHN DAHLE.

"St. Tomas-kjyrkja paa Filefjell"

"Nytt forslag te løysing taa spørmaale"

Under denne overskrift og ledsaget av ovenstaaende billede er der i bladet *Valdres* for sidstleden 18de oktober en længere artikkel av lensmand O. K. Ødegaard. I denne artikkel fremsætter han løysning av den strid som nu i mange aar har været ført angaaende en ny kirke paa Filefjeld, hvor St. Thomaskirken i sin tid stod.

Alle valdreseri Amerika kjender mere eller mindre til denne strid. Men de objective beretninger som vore blade av og til har meddelt, har ikke været egnet til at vække hverken beundring eller levende interesse for saken. Allikevel spores der interesse endog hos mænd som er født og opvokset her i landet, naar spørmaalet om den gamle St. Thomaskirke berøres. Blev en kirke gjenopbygget paa det gamle traditionelle sted paa Filefjeld, saa vilde nok mange amerikanere reise lange

veier for den oplevelse at kunne bøie sit hode i høifjeldets egen kirke. Og det blev nok ikke bare valdreser som kom til at valfarte til den.

O. K. Ødegaard

Naar derfor en saa dygtig og erfaren historisk gransker som lensmand Ødegaard leverer et indlæg og et omhyggelig utarbeidet forslag i denne sak, saa har det interesse hvad man end synes om selve forslaget.

Det er nemlig saa at for alle som er utvandret fra de norske fjeldbygder er der næst til far og mor ikke noget som eier en saa sterk dragende magt mot fædrelandet som netop høifjeldet.

Over fjeldet med sit støsliv, sin "evige fred" og sin "store stilhet" hviler eventyrets glans og vi verner om alle vore gode barndomsminner fra fjeldet som en helligdom. Med delvis lignende følelse omsluttet ogsaa den forsvundne St. Thomaskirke paa Filefjeld. Ingen nulevende mand har set den,

men den lever fremdeles i vort sind. Den var det norske høifjelds eneste kirke, og fra far til søn har vi indsuget sagn om kirken, om den velsignelse den bragte vore fædre, hvor mange menneskeliv den frelste og hvilken vidunderlig klang de gamle kirkeklokker hadde deroppe paa høifjeldet. Men disse overleveringer er ogsaa blandet med adskillig bitterhet, som det ikke er saa let at komme forbi. Det er ikke saa meget mot myndighetene som lot kirken nedrive som mot den del av menneskene som ved sin gudløse raahet hadde foraarsaket at kirken var faldt fra sit høie sted længe før myndighetene lot den rive.

Men en ting er klart, at skal en ny høifjeldskirke paa Filefjeld faa nogen betydning, saa maa den bæres av det kristelige ideal. Det er det eneste som kan gi den virkelig værd og berettigelse. I lensmand Ødegaards forslag er det imidlertid ikke det ideale, det som løfter sind og tanke som er grundtonen, men mere det praktisk-økonomiske, de størst mulige sparehensyn. Han bygger en sterk grundvold for sit forslag og gjør mange historiske henvisninger, som alle gaar ut paa at bevise, at "inkji eigong ein diktar kan dikte isamen kosst den gamle St. Thomaskjyrkja saag ut." Derfor fremhæver han sterkt at denne kirke blev revet ned over hundre aar siden; at der ikke foreligger nogen skildring av den; at ingen vet hvorledes den saa ut; at de eneste nævneværdige levninger av den er kirkeklokkene: At gjenreise en slik kirke, paastaar han, kan der ikke være tale om.

Det gjør derfor egentlig ingen forskjjel, ræsonnerer han, *hvad slags* kirke man bygger paa den gamle kirketomt, det blir i hvert fald nyt, som kun kan betragtes som et min-

desmerke om den gamle høifjeldskirke.

Paa dette grundlag kommer han saa med et "Nyt forslag te løysing taa spørmaale." Som man kan se av ovenstaaende tegning, gaar dette forslag ut paa, at der bygges en liten halvaapen træskaale i gammel stavkirkestil med tilstrækkelig taarn, saa de gamle kirkeklokker kan hænges op. Den gamle kirketomt jevnes og utlægges som en aapen tempelplads for almuen, og omkring denne aapne plads opføres "høvele steinmura." Men la os gjengi hans egne ord som nærmere forklaring:

"De' fysste o støsste e' o laga ein fint planera plass paa dei gamle tumto, — stor nok te o rumme i tusental. Høvele inngjerd me' steinmura taa di vyrkje so e' paa stae. Me' steinseto runtt, me' steinbord o steinbenkje attaat. Me' eldsta' før mat- o kaffekoking. Me' rum te leik, te kappleik i idrett, te o kvea o syngje paa, — te aalvorsamt o morosamt samvær. Ei messe kan haldast før dei hundretals gamle o unge me' dei sita ute i Vorherres frie fjellluft, kor paa sin graastein so kjyrkjistol.

O minne um kjyrkja kan gjarast so eit lite kjyrkjisønghus me' plass før altar o prest o øpe ut imot dei store plasse. Prekestol'n staar fremst i dei øfne kvelvinge, o ner messa e' slut, bli altarn gjøymt o prekestol'n bli talarstol te o halde foredrag ifraa um ko so kan felle."

Dette er altsaa i korthet lensmand Ødegaards forslag til hvad han betegner som et mindesmerke om den gamle St. Thomaskirke paa Filefjeld. Vi ser atter paa billedet, betragter mindebygningen og den kve, som omslutes av den gjilde steinmur, og vi synes at lensmanden har allikevel været altfor flot. En saadan steinmur vil bli kostbar, og en

gammel norsk skigard vilde gjøre samme nytte. Den vilde ogsaa være i bedre harmoni med det øvrige byggerik og uengetelig falde meget billigere.

Hadde dette forslag kommet fra en ukjendt mand saa vilde det for vort vedkommende blit overantvordet til papirkurven uten mindste hodebry og kommentar. Men vi erindrer at forslaget kommer fra en mand med stort utsyn, en mand som hovedsakelig ved sit personlige initiativ fik reist det vakre Fladagermonument paa Ivarshaug i Nord Aurdal, et foretagende som kun hadde en ideal side. Og naar vi saa videre erindrer at den samme mand foruten meget andet fortjenstfuldt arbeide ogsaa har samlet og skrevet en hel række kulturhistoriske bøker av saapas værd, at hans navn for fremtiden vil bli holdt i agt og ære, saa blir vi sittende fuldstændig forbløffet.

Men saa begynder vi at tænke for om mulig at finde en rimelig sammenheng. Tilsynelatende tar forfatteren sig selv meget alvorlig. Men skulde vi ta hans forslag bokstavelig, saa vilde det simpelthen være en krænkelse av al kirkelig pietetsfølelse. Og hvor "moderne" vi blir og hvor gode eller daarlige mennesker vi blir, saa tjener det os nok allikevel bedst at vi lar kirken i vor bevissthet bli staaende "paa et høit sted." Bevisførelse derom er neppe paakrævet. Er der saa trang til en plads for "leik, te kappleik i

idrett, te o kvea o syngje paa, — te aalvorsamt o morosamt samvær," som alt kan ha sin berettigelse, saa henlæg slikt til et andet sted end kirken.

Egentlig er det neppe tænkelig at lensmand Ødegaard har nogen alvorlig tanke om en saadan nedværdigelse av det kirkelige ideal som det vrægebillede av St. Thomaskirken som hans forslag gaar ut paa. Vi maa vist søke til historiens bakgrund for en mere rimelig forklaring. Da blir hans forslag en flængende kritik av det hele stel, som sognepresten i Vang betegnet som en ren skandale. Og som et sindbillede paa resultatet av at kjævles i stedet for at enes og løfte i flok er hans forslag træffende.

Men en gang vil det norske høifjeld faa sin kirke igjen, selv om det ikke blir i vor tid. Planen eier idealitet, og en sterkere ledelse vil formaa at hæve den høit op over alt vrøvl og alle praktisk-økonomiske indvendinger. Og naar en kirke bygges — enten det blir steinkirke eller stavkirke — saa faar kirkestyret verne om den saa den kan indgaa i folkets bevissthet som en sømmelig kirke, bygget og indvidd til Guds ære.

La vore efterkommere faa betragte den med de samme ærbødige følelser hvormed alle kristne mennesker idag betragter f. eks. den gamle, ærværdige steinkirke i hovedsognet i Vestre Slidre.

—A. M. S.

Aase Haugen gamlehjem

Even G. Rudd

Even G. Rudd, som i en lang række av aar var forretningsmand i Decorah, Iowa, døde den 19de november paa Aase Haugen gamlehjem, hvor han hadde opholdt sig siden høsten 1922.

Avdøde var født i Nord-Aurdal, Valdres, Norge, den 27de april 1850 og kom som tyve aar gammel gut til Decorah, hvor han siden hadde sit hjemsted.

Han var en meget arbeidssom og nøisom mand. I de fire første aar her i landet arbeidet han paa farme i nærheten av Decorah og ellers paa hvadsomhelst som faldt sig. Saa fik han plads i en groceributik med en løn av \$12.50 maaneden samt kost og losji. I den tjeneste forblev han i otte aar. Senere arbeidet han som betjent i forskjellige andre forretninger, og det var ikke før efter 27 aars arbeide for andre at han oprettet sin egen lille forretning i Decorah. Denne hadde han drevet i 20 aar da han paa grund av sin alder og svækket helbred i 1922 trak sig tilbake.

Den 5te september 1887 blev han gift med Miss Belle Olsen i Deco-

rah. Efter 35 aars lykkelig samliv døde hans hustru den 26de september 1922, straks efter at Mr. Rudd hadde trukket sig tilbake fra forretningen. De hadde ingen barn, og efter hustruens død blev hjemmet tomt og trist for ham. Skjønt han ikke var fattig, ønsket han dog at komme ind paa nævnte gamlehjem. Det ligger nær Decorah paa en farm som Miss Aase Haugen gav til dette øiemed, og det drives av den norsk-lutherske kirke. Der tilbragte Rudd stille og rolig sine sidste leveaar.

Mr. Rudd er et slaaende eksempel paa, at "det er ikke hvor meget en mand tjener, som det kommer an paa, men hvor meget han sparer." I 27 aar hadde han arbeidet for andre, og efter hans egne uttalelser hadde hans løn aldrig været over \$20.00 pr. maaned. Og naar man gik forbi hans lille, uanselige restauration med litt kolonialvarer ved siden av, saa vilde heller ingen falde paa at tro at der kunde være stor fortjeneste paa driften. Allikevel eiet han omtrent \$40,000.00 da han trak sig tilbake fra forretningen.

En intim ven av ham fortæller at

i de sidste aar har Mr. Rudd i al stilhet utdelt omtrent \$10,000.00 i forskjellige velgjørende øiemed. Og i 1926 gav han \$4,000 til Aase Haugen gamlehjem, samtidig som han fik en advokat til at opsætte sit testamente. Ifølge testamentet utdeles nu hans eiendom til personer og institutioner som følger:

Til sin søster, Mrs. T. Seilheimer, Chicago	\$ 500.00
Miss Berthe Anderson, Albert Lea, Minn.	500.00
Mrs. K. A. Vick, Decorah..	500.00
Sin bror, Gulbrand A. Bratrud, Valdres, Norge	500.00
Sin søster, Marit O. Haugen, Valdres, Norge	500.00
Sin bror, Ole Amundson, Monona, Iowa	500.00
Teller barnehjem, Teller, Alaska	100.00
Barnehjemmet i Beloit, Ia.	100.00
Lake Park barnehjem, Lake Park, Minn.	100.00
Wild Rice barnehjem, Twin Valley, Minn.	100.00
Bethesda barnehjem, Beresford, S. Dak.	100.00
Barnehjemmet i Parkland, Wash.	100.00
Martin Luther barnehjem, Stoughton, Wis.	100.00
Barnehjemmet i Wittenberg, Wis.	100.00
Martha og Maria barnehjem, Poulsho, Wash.	100.00
Bethesda barnehjem, Willmar, Minn.	100.00
Barnehjemmet i Edson Park, Ill.	100.00
Lydia barnehjem, Chicago..	100.00
Lutheran barnehjem, Brooklyn, N. Y.	100.00
Lutheran Day Nursery, Brooklyn, N. Y.	100.00
Barnehjemmet i Fort Lee, N. J.	100.00
Byen Decorah for opførelse eller indkjøp av en bygning, hvori skal opprettes bekvemmeligheter for "rest room"	5,000.00
Det paatænkte gamlehjem i Nord Aurdal, Valdres	10,000.00
Tilsammen	\$19,500.00

Resten av boet, som beløper sig til \$26,000.00 — \$27,000.00, skal gaa til Aase Haugen gamlehjem, hvor han hele tiden trivdes, og syntes han hadde det godt. Dette beløp, som vil dreie sig om ca. \$6,000, naar administrationsutgiftene er betalt, ønsker han skal behandles som et fond og bære navnet "Rudd Memorial" til erindring om Mr. og Mrs. Even G. Rudd.

To agtede Decorahborgere, K. A. Vick og E. R. Haines, var nævnt i testamentet til at administrere boet. Efter forlydende er boet i meget god orden, da det hovedsakelig bestaar av obligationer.

Særdeles glædelig var det at Mr. Rudd betænkte gamlehjemmet i sin fødebygd med en saa stor gave. Der er vel intet sted hvor en saadan gave vil gjøre mere godt og bli til større velsignelse end netop der hvor en virksom komite nu stræver under ugunstige forhold med at oprette et hjem for sine fattige gamle.

—A. M. S.

TIL GAMLEHJEMMET I NORD-AURDAL, VALDRES

Før mottat og kvittert for. . \$ 84.00
J. E. Haugen, Minneapolis 20.00
A. A. Hall, Mound, Minn. 5.00

Tilsammen .....

\$109.00
Paa et netop avholdt møte av Valdres Sambands styre blev kassereren paalagt at oversende ovennævnte beløp til gamlehjemskomiteen i Nord-Aurdal. Er der nogen andre Nord-Aurdøler som ønsker at indsende bidrag til gamlehjemmet skal vi med glæde motta og kvittere for samme.

Paa Valdres Sambands vegne,

OLAF RUDI, kasserer,

1506 Washburn Ave. N.,

Minneapolis, Minn.

En del av Oyloeslegten ved stevnet i Decorah, Ia., 25de august 1927

Gilbert G. Oyloe

1851—1927

Gilbert Gudmundson Oyloe, eller Gudbrand, som han nok oprindelig het, døde meget pludselig den 25de august sidstleden. Det hendte i den vakre Decorah park hvor den store og nu vidt forgrenede Oyloe-slegt den dag hadde sat hinanden stevne og var samlet i et betydelig antal for at tilbringe en hyggelig stund sammen og oppfriske gamle minder. Slegtens ældste, G. G. Oyloe, hadde glædet sig meget til dette familiegilde, og han var lykkelig over at saa mange hadde avgit møte. Han pratet og lo og var riktig i sit es, som man sier, og da det rette øieblik kom, holdt han en gratulationstale for sin bror Ole og hustru fra Brookings, S. Dak., som netop den dag hadde været gift i 40 aar. Denne tale slog godt an og vandt stort bifald; men før taleren var kommet halvveis tilbake til sit sæte, faldt

han pludselig bakover, og var død med det samme.

G. G. Oyloe var ikke nogen svært gammel mand. Allikevel var han blandt de tidligste pionerer, som kom hit fra Valdres i begyndelsen av femtiaarene. Han var ældste søn av Gudmund og Marit Oyloe, og født i Vang, Valdres, den 1ste mai 1851.

Forældrene utvandret i 1852, og kom til Springfield Township, Winneshiek County, Iowa, som dengang var et nybygge. Her fik de i likhet med saa mange andre i de dage, friste pionerlivets slitsomme og knappe kaar; men de slog sig tapert igjennem og kom sig godt frem. Det tok ikke mange aarene før de sat som velstandsfolk med gaard og grund og en stor barneflokk omkring sig.

Aaret efter de kom hit, altsaa i

1853, var de med at stifte Springfield norsk lutherske menighet, og her hadde de siden sit kirkelige hjem.

Denne lille menighet fortjener et navn i vore settlementers historie, om ikke for andet, saa fordi at en

unge Gilbert Oyloe sin religiøse utrustning. Barna i nybyggertiden hadde det ikke slik som barn nuomstunder har det. Man hadde ikke slike gode skoler dengang, og heller ikke var der slik god anledning for alle barn til at gaa paa skole. Det

G. G. Oyloe med sin sønnesøn

av Valdresbygdenes største og ædleste sønner som ung og fattig nykommegut her fik sit første kirkelige hjem i Amerika, og det var fra denne menighet han nogen aar senere drog ut til sin store gjerning i vor lutherske kirke. Denne gut var Gjermund Hoyme, et av de mest lysende navn i vor kirkehistorie i dette land.

I Springfield menighet fik ogsaa

var mange av dem som slet ingen skole fik, uten med mor i barnelærdommen, og den tid de gik til konfirmation for presten. Dette var imidlertid ikke tilfældet med Gilbert Oyloe. Han blev holdt paa skole, og da han var en evnerik gut med stor læselyst, gjorde han gode fremskridt. Som voksen ungdom gik han ogsaa en vinter eller saa paa Breckenridge Institute i Decorah,

og siden læste han meget i bøger og blade hele sit liv, saa han fik mange interesser og blev en vel underrettet mand. I 1877 kom G. G. Oyloø til Ossian, Iowa, hvor han nedsatte sig som fotograf. Denne forretning drev han med held i 38 aar, og blev en formuende mand. I 1915 sluttede han som fotograf og begyndte en musikforretning som han siden har drevet sammen med sin søn. Ved siden av sin forretning hadde han ogsaa forskjellige andre interesser, som han gav meget av sin tid til. Han dyrket malerkunsten, han var en god sanger og var med i kirkekoret, og han dyrket blomster og andre haveplanter. Menigheten hadde ogsaa hans levende interesse, og han var altid rede til at ta et løft for den naar det trængtes. Det var da ogsaa ham som sammen med nogen andre tok initiativet til at faa kirken i Ossian bygget. Menigheten gav ham mange tillidshverv i aarenes løp, og alt utførte han med tro og dygtighet. Længst tjente han som kasserer. Til dette embede blev han gjenvalgt aar efter aar, indtil han for et par aar siden bad sig fritat. Han var ogsaa en flittig kirkegjænger og en stadig gjest ved Herrens bord.

I 1880 blev han gift med Hannah Ivers fra Eldorado. Dette ægteskab blev velsignet med tre barn: Laura,

nu Mrs. Corlette, Cincinnati, Ohio, og Glen Oyloø, Ossian, Iowa. Det tredje barn døde i en spæd alder. Hans hustru døde allerede i 1889.

Mr. Oyloø hadde hele sit liv hat god helse. For mange aar siden holdt han paa at bli blind; men en heldig operation reddet synet. Ellers hadde han aldrig været syk at tale om, før utpaa høstkanten for vel saa et aar siden. Da hadde han en noksaa alvorlig og smertefuld sykture, saa han maatte lægges ind paa hospitalet en kort stund. Men han kom sig og blev bra igjen, og skjønt han ikke var helt den samme som før, saa trodde hverken han selv eller nogen anden at der var nogen alvorlig fare paa færde. Derfor kom hans pludselige bortgang som en rystende overraskelse for alle som kjendte ham.

Begravelsen fandt sted under ualmindelig stor deltagelse søndag eftermiddag den 28de august. Menighetens prest talte ved baaren baade i hjemmet og i kirken, samt forrettet ved graven. Kirkekoret sang vakkert og stemningsfuldt, og rundt omkring baaren var masser av delige og duftende blomster fra slekt og venner. De var som en sidste hilsen til den kjære avdøde, med tak for hvad han gjennom sit lange liv hadde været og virket.

—KR. KVAMME.

Office open from 9 A. M. to 5 P. M.
Consultation Hours
11:30-12:30 noon. 2-5 P. M.
Wednesday Eve. 7-8

DR. CARL M. ROAN
PHYSICIAN AND SURGEON

933 Metropolitan Bank Building
Cor. 2nd Ave. and 6th St. So.
Minneapolis, Minn.

Telephone Geneva 7367

Drs. Scheldrup & Petersen's
MEDICAL AND SURGICAL CLINIC

1111 Nicollet Avenue
Minneapolis

Andrew F. Olson

Andrew F. Olson (Anders Nord-Flaten), Cambridge, Wis., avgik ved døden den 15de august 1927. Han var den sidste gjenlevende av de utvandrede Hedøler som tok del i borgerkrigen. Alle hans søskende: Kari, Sigrid, Andreas, Oia, Ole og Christopher, er ogsaa døde. Han var født paa Nord-Flaten, Hedalen, Valdres, den 3dje august 1843 av foreldrene Ole Anderson (født Stugaarden) og Kari Olsdatter (født Flaten). Mr. Olsons bedsteforeldre paa faderens side var Anders og Kari Nord Stugaarden. De hadde 12 barn, 7 gutter og 5 jenter: Gul, Anders (han var med i svenskekrigen i kongens livgarde ved Onstad-Sund), Ole, Amund, Ole d. y. (far til A. F. Olson), Christopher, Anders d. y., Guro, Else, Ingrid, Kari og Gunhild (Stugaarden). Paa moderens side kommer hans bedsteforeldre fra Flaten. Omkring 1760 levet paa Flaten en gammel kone ved navn Jyry Flaten. Hendes søn Ole (A. F. Olsons bedstefar) blev gift med Sigri Ballanby eller Kvariteig fra Hallingdal. Da denne hendes søn Ole blev gift, delte gamle Jyry Flaten-gaarden i to deler, gav sin søn den søndre del (Sør Flaten) og beholdt selv den nordre del av gaarden som blev kaldt Nord-Flaten. Da Jyry Flaten døde, kjøpte Ole Stugaarden d. y. (A. F. Olsons far) Nord-Flaten. Ole og Sigri Flaten hadde 9 barn, 5 gutter og 4 jenter: Christen, Tollef, Ole, Østen, Hendrik, Anne, Tora, Sigri og Kari Flaten, den yngste av den søskendeflok, der blev gift med Ole Stugaarden d. y. og blev foreldre til A. F. Olson. I 1923 skrev Olson: "Mine foreldre bodde paa Nord-Flaten til sin død. Far var født 7de mars 1796 og døde den 8de mai 1878, altsaa 82 aar

gammel. Mor, Kari Olsdatter Sør-Flaten, var født den 7de januar 1807 og døde den 6te september 1875, 68 aar gammel. Min bedstefar, Ole Olson Flaten, blev utkommandert i svenskekrigen og kom hjem og døde paa sotteseng i 1810. Mor var 3 aar gammel da bedstefar døde. Der sat bedstemor igjen med 9 barn i de trange tider som da var i Norge, i krigstiden."

Anders Flaten (A. F. Olson) blev konfirmeret i Hedalens kirke av pastor O. Østvold den 24de juni 1858. Den 13de april 1861 utvandrete han fra Hedalen og reiste med et seilskib ved navn Helvetia. En Haagenson var skibets kaptein. Av andre fra Hedalen som var i samme følge og reiste med samme skib kan nævnes: Anders Aspeholt med familie, Guthorm Mitgrøv med familie, Ole Mitgrøv med familie, Ellen og Knut Brager, Storsmed Knut (Smerud), Marit Gjörud, Mikkell Sukke, Kari Hardhaug, Kari Nord-Grøv, Torgrim Nord-Fekjer og hans søster Marit, Ole Fekjer og hans søn Ole O. Fekjer, "Hans-Gunhild," Karn Sør-Fekjer og Stampen-familien. De tilbragte 11 uker paa havet og kom til Black Earth, Wis., den 15de juli 1861. Ved Black Earth opholdt han sig i to aar, reiste derfra til Boscobel, Wis., hvor han hvervet sig til krigen. Han tjente i 22de Wisconsin Volunteer Reg., Co. K., og blev avmønstrert med ære den 3dje juli 1865 og vendte tilbake til Boscobel. Her drev han en tid med skoarbeide og i 13 aar arbeidet han som handelsbetjent hos samme firma. I 1884 flyttet han til Town of Oakland, Jefferson County, 5 mil fra byen Cambridge (Dane County), og bosatte sig paa den saakaldte Halvor-Nelson farm, hvor han siden har bodd. I 1871 blev han gift

med Ingeborg Nelson fra Østerdalen. I dette egteskap blev to barn født, som døde da de var halvandet aar gamle. Efter et langt sykeleie døde hans hustru høsten 1878. Vaaren 1880 blev han gift med Kora Olin Nilson Hære. Hendes far

han lov at komme hjem inden ukens utgang. Men morgenen den 15de august fremstammet han nogen faa ord, la sin arm over paa siden og sank tilbake paa puten — død. Han efterlater sig enke og en søn, Herman Olson.

Andrew F. Olson

var fra Aardal, Sogn, og moren fra Gudbrandsdalen.

Mr. Olson var tiltrods for sin høie alder en meget optat mand. Han tok del i det daglige arbeide paa sin farm og nød en god helbred. Den 20de juli fik han brudd paa en hofte under et fald og blev bragt til Madison General Hospital. Efter tre ukers opphold paa hospitalet fik

Under hundreaarsfesten i tvillingbyene i 1925 var Mr. Olson med i præsidentens æresvagt mandag den 8de juni. Præsident Coolidge var den sjette præsident Mr. Olson hadde set, deriblandt Lincoln efterat denne var skutt.

Signet være denne rydningsmands minde!

—A. K. BRENDEN.

Smaapluk fra Valdres

— Folkehøgskolelærer B. Høverstad, som i sommer gjorde en snarstur gjennom en del av Canada og de Forenede Stater, er kommet tilbake til Norge og har i de norske aviser skrevet interessante artikler om sine reiseindtryk fra Amerika.

— Ingebjørg K. Bergum i Skrautvaal fylgte 90 aar den 29de september. Av hendes 13 barn er 8 ilive og alle bor i Amerika.

— Den 7de oktober feiret Oplan Landbruksskole sit 70-aars jubileum.

— Gaarden nordre Robøle i Østre Slidre er av Marit Robøle solgt til Erik Dyveseter.

— Hensaasens kapel-kirke i Vang feiret 25-aars fest den 9de oktober. I jubilaumsgudstjenesten deltok foruten sognepresten F ü r w a l d provst Sørli, som i sin tid var den drivende kraft i arbeidet for kirkens reising. Det var til denne kirke Thomas Lajord for 25 aar siden samlet bidrag til indkjøp av en altertavle, "fordi kirken laa paa den gale side av dalen." Alterbilledet blev malt av Mrs. Kirkeberg-Raugland i Minneapolis.

— Lensmand Erik Strand fylgte onsdag den 12te oktober 50 aar. En hel del av hans slekt og venner indfandt sig i hans hjem for personlig at gratulere, og en mængde blomster og telegrafiske hilsener blev mottat av jublanten.

— Den avholdte og høit agtede sogneprest, Gunnar Hauge, i Østre Slidre kunde den 17de september feire et 10-aars jubileum som sog-

neprest i sit kald. Han er født i Arendal 2. november 1885, er student fra 1905 og teologisk kandidat fra 1910. I 1917 overtok han kaldet i Østre Slidre. Sogneprest Hauge er en elskværdig personlighet, og han har i særlig grad ofret sig for tuberkulose- og sykepleiesaken i sin bygd og har paa det omraade nedlagt et fortjenstfullt arbeide i forbindelse med at han er en dygtig og nidkær sjælesørger.

— Sør-Aurdal framhaldsskole var den 11te oktober 30 aar gammel. Dens første lærer var Olaus Islandsmoen. Han drev skolen fra 1897 til 1901 men grundla senere Vestuppland folkehøgskole i Brandbu, som han fremdeles bestyrer. Den som i den længste tid har drevet Sør-Aurdal framhaldsskole er Niels O. Lie, som bestyrte den fra 1901 til 1907. Han tok senere teologisk embedseksamen og blev prest her i Amerika. Han reiste imidlertid tilbake til Norge og er nu sogneprest i Hurdal i Romerike. Siden har skolen ofte skiftet lærere. Lærer Herman Karlsgodt var saaledes ogsaa lærer ved framhaldsskolen et aar, nemlig vinteren 1924—25.

— Anne Windingstad feiret fredag den 14. oktober sin 80-aars fødselsdag. Utover dagen samledes mange gratulanter med gaver, blomster og varme ønsker for geburtsdagsbarnet. Der kom mange telegrammer, som bar hjertelige hilsener fra utenbygds slekt og venner. Anne Windingstad er trods sin høie alder baade legems- og aandsfrisk og glædet sig hele dagen sammen med sine gjester. Hun blev født paa gaarden Dahle i Østre Slidre

i 1847. Hun er datter til den velkjendte lærer Johannes Dahle og saaledes søster til vor professor John Dahle ved Luther Seminar.

— Helge Thune er av bondepartiet gjenvalgt til stortingsmand fra Opland fylke.

— Gamleheimskomiteen i Nord-Aurdal har gjennom Bendix Skrutvold i Brooklyn, New York, nylig mottatt et yderligere bidrag av kr. 1,100 som gaver innsamlet av ham. En basar som ihøst avholdtes i Valdres indbragte et pent overskud av kr. 3,000. Komiteen har ogsaa nylig utloddet en Cleveland bil som for det øiemed blev ydet som gave av Syver Nes. Men kassereren, Thv. Kjær, opplyser, at som tidene er i Valdres er der endnu langt frem før komiteen tør tenke paa at indkjøpe eiendom og realisere tanken om gamlehjem. Forhaabentlig vil Even Rudds testamente hjelpe betydelig.

— Den 2den oktober 1856 blev Rogne kirke indvidd og søndag den 2den oktober dette aar feiret menigheten 70-aars jubileum med festgudstjeneste. Ifølge Valdres holdt sogneprest Hauge en formfin og beaandet præken i tilslutning til den 84de Davids Salme. Han avsluttet sin præken med en interessant historisk oversigt.

— Sogneprest Dybsjord i Nord-Aurdal har tat avsked. Han holdt sin avskedsgudstjeneste i Skrautvaal kirke søndag den 9de oktober. I Ulnæs 16de oktober. I Strand søndag 23de oktober og i hovedkirken i Aurdal søndag 30te oktober. Han var landets ældste prest i embede og har været sogneprest i Nord-Aurdal i 16 aar. Han er nu flyttet til Oslo og sjømandsprest

Kjørstad er innsatt som hans eftermand som sogneprest i Nord-Aurdal.

— En dygtig rydningsmand og velkjendt bonde i Nord-Aurdal, Knut Gudbrandsen Karihus, fylgte den 3dje oktober 60 aar. Han er fremdeles en drivende kraft i kommunen.

— Ragnhild Rudi, en velkjendt og agtet valdreskvinde, fylgte den 3dje oktober 65 aar. Hun skildres som en arbeidsom, sparsom, tro og pligtopfyldende kvinne, som i alle sine gjøremaal er et lysende eksempel til efterfølgelse. Av hendes barneflokk paa ialt 15 stykker, 8 jenter og 7 gutter, er 11 ilive. Tre av guttene er i Amerika.

— Gamle Ragnhild Jonsdatter Ødegaarden døde nylig i en alder av 92 aar. Hun blev begravet onsdag den 19de oktober paa Strand kirkegaard. Ragnhild var den sidste som stod brud i Svennes kirke da den endnu stod paa Svennes.

— Der drives mere jagt i Valdres nu end i "gamle dage." Baade rypejagten og harejagten var gjennomgaaende god. Skibsreder Fred. Olsen leiet rypejagten i Ulnes-Svennes Sameie og har sammen med sit jagtselskap skutt over 300 ryper. Elg blev ogsaa skutt paa flere steder i høst.

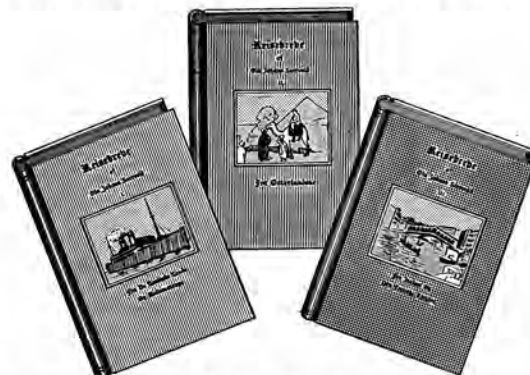
— Ole Thomassen Kvien er død 89 aar gammel. Hans slegt har bodd paa Kvie i over 300 aar.

— Lars B. Heen i Vang fylgte 75 aar den 1ste oktober. Han er født paa gaarden Heensbakkene av forældrene Boye Larsen Wangensteen og hustru Marit Olsdatter, født Hovi.

Ola Johann Særvold

REISEBREVE

I TRE STORE RIKT ILLUSTRERTE BIND

Første bind:

FRA DE NORDISKE LANDE OG MELLEMEUROPA
Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Czechoslovakiet, Østerrike, Elsass og Schweiz

Andet bind:

FRA ØSTERLANDENE

Mest fra Ægypten og Palæstina, men ogsaa en del breve fra Syrien, Lilleasien, Konstantinopel og Grækenland

Tredje bind:

FRA ITALIEN OG DEN FRANSKE RIVIERA

Mest fra Rom, men ogsaa en hel del breve fra andre steder i Italien og fra Monte Carlo og Syd-Frankrike

Ialt over 1100 sider og 300 illustrationer, samt flere karter og rids

Pris pr. sæt indbundne i tre pragtbind, \$5.00

Andet bind kan faaes alene for \$2.00

En av de mange rosende uttalelser:

Dr. H. G. Stub: — — vidner om kyndighet i historien, sjelden observationsevne, forstaar at binde fortid og nutid sammen, saa man faar et helhetsbillede.

Tilsalgs hos

Augsburg Publishing House
Minneapolis, Minn.

MIDLAND
NATIONAL BANK
and TRUST COMPANY
MINNEAPOLIS

RESOURCES \$22,000,000.00

SANITARY BEDDING CO.

Manufacturers of

HIGH GRADE MATTRESSES, BOX SPRINGS
AND FEATHER PILLOWS

Phone Dale 7371

Fisk and Rondo Streets

ST. PAUL, MINN.

Tops Re-covered

Upholstering

A. E. DALE
HIGH GRADE
AUTO PAINTING

1204 EAST LAKE STREET
MINNEAPOLIS, MINN.

Body Repairing

Seat Covers

ST. PAUL HOSPITAL

Owned by The Norwegian Hospital Society
(Lutheran)

DR. FREDERICK J. MITCHELL, *Chief of Staff.* J. E. HAUGEN, *Mgr.*
OFFICERS AND DIRECTORS

H. G. STUB, *President*
O. H. NEGAARD, *Secretary*
E. H. HOBBS, *Treasurer*

C. H. BJORNS
O. E. BRANDT
L. G. JOHNSON
SIGVARD T. REQUE

O. H. OLSON
MRS. J. E. HAUGEN, *Matron*
LEILA HALVERSON, *Supt. of Nurses*

Corner East University Avenue and Robert Street
ST. PAUL, MINNESOTA

E. C. SONNESYN

“THE FRANKLIN”

DRY GOODS AND
MEN'S FURNISHINGS

1337-39 East Franklin Ave., Minneapolis, Minn.

Investment Securities

Affording you safety,
a conservative yield
and ready market-
ability

LANE, PIPER & JAFFRAY, INC.

MINNEAPOLIS

SAINT PAUL

ROCHESTER

MANKATO

FARGO

DEN NORSKE AMERIKA LINJE

Tredje klasses billetpris fra New York til Skandinavien **\$105.50**.
Fra Skandinavien til New York \$117.00.

Tur og retur **\$178.00** hvorved spares **\$44.50**

Kabin-klasse, minimum \$152.50.
Turist 3dje klasse paa Bergensfjord \$10.00 en vei, \$15.00 tur og retur tillæg til 3dje klasses priser.

Direkte til og fra NORGE

paa 8½ dag

Fra New York

Stavangerfjord	17. jan
Bergensfjord	4. feb.
Stavangerfjord	18. feb.
Bergensfjord	10. mars
Stavangerfjord	24. mars
Bergensfjord	14. april
Stavangerfjord	28. april
Bergensfjord	19. mai
Stavangerfjord	5. juni
Bergensfjord	23. juni

Vore passagerer kan benytte Bergensbanen uten ekstra tillæg.

Hurtiggaaende, populære skibe.
Udmerkede bekvemmeligheter.
Skandinavisk kost og betjening.

Linjen er interessert i at arrangere for de forskjellige bygdelags Norgesferd.

For videre underretning henvender man sig til vore agenter, eller til

Norwegian America Line Agency, Inc.
319 2nd Ave. S., Minneapolis